

ධම්මනියාමකාවය - 7

පූජ්‍ය ඉලුකේගම අතථදස්සි සවාමීන් වහන්සේ.

පිට කවරයේ ඇතුළුපැත්ත.

ධම්මනියාමතාවය - 7

පටිච්චසමුප්පාදය සුතතනතභාෂනීය සහ අභිධම්මභාෂනීය
ලෙස විවරණය කෙරෙන ධර්ම සාකච්ඡා මාලාව.

2021.03.06වැනි දින පවත්වන ලද
සවැනි ධර්ම දේශනාව.

අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා (නිර්දේශ වණිතාව - 1).

සංවිධානය : සවනට සිසිලස ජාත්‍යන්තර ධර්ම දේශනා ගුවන්
විදුලිය සහ සජීවී ධර්ම සාකච්ඡා මණ්ඩපය.

පූජ්‍ය ඉලුකේගම අතථදස්සි සවාමීන් වහන්සේ.

ධම් දානය පිණිසයි.

පිටපත් කිරීම සහ සංස්කරණය:

එච්.ඒ.අමරතුංග

(දුරකථනය 041 2240228)

තාක්ෂණික දායකත්වය:

චමිලා අමරතුංග

මෙම පොත නැවත මුද්‍රණය කර පිරිසිදු
ධර්මදානයක් වශයෙන් නොමිලයේ
බෙදාහැරීමට කැමැති සැදැහැවතෙක් වේ නම්
දුරකථනයෙන් සංස්කාරක අමතා ඒ සඳහා
අදාළ දේශකයන් වහන්සේගේ අවසරය ලබා
ගන්නා මෙන් කාරුණිකව ඉල්ලා සිටිමු.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
සවනට සිසිලස ජාත්‍යන්තර ධර්ම දේශනා ගුවන් විදුලිය සහ සජීවී ධර්ම
සාකච්ඡා මණ්ඩපයේ අනුග්‍රාහකත්වයෙන්
zoom තාක්ෂණය ඔස්සේ
අකුරැස්ස, ගල්ලල,
ඉදිගස්සේන ආරණ්‍ය සේනාසනාධිපති,
ජූජ්‍ය ඉලුකේගම අත්පදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ,
පටිච්චසමුප්පාදය, සුත්තනිකාභාෂණීය සහ අභිධම්මභාෂණීය ලෙස
විවරණය කෙරෙන ධර්ම සාකච්ඡා මාලාවේ
2021.03.06වැනි දින පවත්වන ලද
සවැනි ධර්ම දේශනාව යි.

අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා (නිර්දේශ වණිනාව - 1)

අරමුණු කරන ලද
මෙම ධර්ම දේශනාව
ඉමහත් ශ්‍රද්ධාවෙන් සහ ඔබ සැම කෙරෙහි උපන් කරුණාවෙන්
යුතුව
හැකිතාක් දුරට උන්වහන්සේගේ දේශනා විලාසයෙන් ම
ලිඛිත මාධ්‍යයෙන් සකස් කොට ඔබ අතට පිදීමකි .

සාකච්ඡාවක් ලිඛිතව සකස් කිරීමේදී, දේශනා විලාශය,
වචන උච්චාරණ විලාශය, ශ්‍රවණ තත්ත්වය, කාර්මික තත්ත්වය, ආදී විවිධ
ගැටලු හමුවන තැන් නීතිපතා විද්‍යාමානවේ.
කෙසේ වුව ද වර්තමානයෙහි බොහෝ දෙනා නිබඳ විමසන
ආයතන නිරෝධය පිළිබඳව වූ ක්‍රම වේදය
බුද්ධ දේශනාව අග්‍රැතවත් හුදී ජනයාට පැහැදිලි කර දීමේ
අරමුණෙන් අප ස්වාමීපාදයන් වහන්සේ අප කෙරෙහි
අනුකම්පාවෙන් කරන ලද මෙම දේශනය හොඳින් හදාරා
පරිශීලණය කොට සමාධිමත්වීමේ උත්සාහය ගන්නා මෙන් ඔබ
සැමගෙන් ඉතා ඕනෑකමින් ඉල්ලා සිටිමු.

ධම්මනියාමකාවය 7

2021.03.06 වැනි දින පවත්වන ලද දේශනය.

සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං (නිර්දේශ වර්ණනාව - 1)

*නමො තසස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධසස
නමො තසස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධසස
නමො තසස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධසස*

හැම දෙනාට ම තෙරුවන් සරණ යි. සමමා සම්බුදු සරණ යි. අදත් පටිච්චසමුප්පාද සූත්‍රය පාදක කරගෙන, කරගෙන යන දේශනා මාලාවේ තවත් එක් අලුත් පියවරකට සූදානම්වෙලා යි අපි පටන්ගන්නේ. මෙතෙක් අපි කතාකරගෙන ආපු දේශනාවන්හි අවිද්‍යාව, සඛ්ඛාර කියන පද දෙක අපි කතාකරා. ඒකේ ඊළඟට අපට කතාකරන්න තියෙන්නේ **සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං** කියන කාරණාව යි. මේ පද වර්ණනාව තමයි අපට අද කතාකරන්න තියෙන්නේ.

අපි මෙතැනට සම්බන්ධවෙන්න ඉස්සරවෙලා, මේක සංඛාර පදය හා සම්බන්ධවෙලා තියෙන නිසා පුංචි මතක් කිරීමක් පෙර කාරණාවේ දී කරගෙන ම, අපි මේකට ප්‍රවේශයක් ගනිමු.

දැන් මේ කතාකරගෙන ආවේ සංඛාර කියන මාතෘකාවයි. සංඛාර මාතෘකාව යටතේ අපි කතාකරේ **සංඛාර** පදය යි. අපි ඒක සාමාන්‍ය මුල් සිහිපත්කිරීමක් කරන්නේ.

6. පරිච්චසමුප්පාද විභවගය :- තප් කතමෙ
 අවිජ්ජා පච්චයා සඛධාරා:
 පුඤ්ඤාභිසඛධාරො අපුඤ්ඤාභිසඛධාරො,
 ආනෙඤ්ජාභිසඛධාරො කායසඛධාරො
 චරිසඛධාරො චිත්තසඛධාරො.

විද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් උපදින සංඛාර අපි කොටස් තුනකට
 කැඩුවා පුඤ්ඤාභිසංඛාර, අපුඤ්ඤාභිසංඛාර,
 ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර කියලා. ඒ සංඛාර තුන, කායසංඛාර,
 චරිසංඛාර, චිත්තසංඛාර කියලා නැවත බෙදීමට ලක්වෙනවා
 කියලා අපි සඳහන් කරා. මේ පෙළදහමේ තියෙන එකයි
 ඔබට මේ පෙනෙන්නේ. (පරිච්චසමුප්පාද විභවගය) ¹
 එතකොට ඊට පස්සේ මෙතැන අපි ගත්තා

තප් කතමො පුඤ්ඤාභිසඛධාරො:
 කුසලාචෙනනා කාමාවචරා රූපාවචරා
 දානමයා සීලමයා භාවනාමයා, අයං චූචචති
 පුඤ්ඤාභිසඛධාරො.

පුඤ්ඤාභිසඛධාර කියලා කිව්වේ කුසල සඤ්චේතනාවන් -
 දානම ය හෝ සීලමය, කාමාවචර, රූපාවචර, කියන මේවා
 යි.

තප් කතමො අපුඤ්ඤාභිසඛධාරො:
 අකුසලාචෙනනා කාමාවචරා. අයං චූචචති
 අපුඤ්ඤාභිසඛධාරො.

අපුඤ්ඤාභිසඛධාර හැටියට පෙන්නුවේ අකුසල චේතනා යි.
 කාමාවචර අකුසල චේතනා යි.

¹ අභිධම් පිටකය - ධම්මසංඝායාසකරණය - විභවගසකරණය - 9. පරිච්චසමුප්පාද විභවගය.
 2

තනු කතමො ආනෙඤ්ජානිසඛධාරො:
 කුසලාවෙනනා අරුපාවචරා, අයං වුවචනි
 ආනෙඤ්ජානිසඛධාරො.

ඊට පස්සේ ආනෙඤ්ජානිසංඛාර හැටියට පෙන්නුවේ අරුපාවචර කුසල වේතනා. එතකොට මෙතැන අපි කිව්වා, කාය සඤ්චේතනාව කාය සංඛාර යි. වචී සඤ්චේතනාව වචී සංඛාර යි. මනෝ සඤ්චේතනාව චිත්ත සංඛාර ය හැටියට තමයි කතාකරේ.

එතකොට කායසඛධාර කියන එක අපි හැදුවේ, කාය කමී -

තනු	කතමො	කායසඛධාරො:
කායසඤ්චේතනා		කායසඛධාරො,
වචීසඤ්චේතනා		වචීසඛධාරො,
මනෝසඤ්චේතනා	චිත්තසඛධාරො.	ඉමෙ
		වුවචනි අවිජ්ජා පචචයා සඛධාරා.

කාය සඤ්චේතනා නැවත අපි කිව්වොත් මේක ම කායකමී කියලා අපට කියන්න ඕන.

- කායසඤ්චේතනා තමයි කාය කමී කියලා අපි දැනගෙන තියෙන්නේ.
- වචී සඤ්චේතනා තමයි වාචා කමී කියන හැටියට සඳහන් කරේ.
- චිත්ත සංඛාර හැටියට, අපි මනෝ කමී හැටියට සඳහන් කරා මේ කමී පච වෙන අවස්ථා.

මේ කමී ටික තමයි කතාකරේ. අවිද්‍යාව නිසා උපදින කමී ටික අපි කතාකරා. මේ කමී හැටියට කතාකරේ, අනාගතයේ

දී සුදුසු අවස්ථාව ලැබුණොත් මතු ප්‍රතිසන්ධි විපාක දෙන්න පුළුවන්, හැකියාව තියෙන ධර්ම තමයි මේ අපි මෙව්වර කලක් කතාකරේ. එතකොට ඒ කමිටුවලට, ප්‍රධානති විපාක, ප්‍රතිසන්ධි විපාක, කියන දෙක ම ලබාදෙන්න පුළුවන්. අකුසල කමිටුවලට අනිෂ්ඨ විපාක ත්, කුසල කමිටුවලට ඉෂ්ඨ විපාකත් ලබාදෙනවා. ඒවා අපි, කාමාවචර-රූපාවචර-අරූපාවචර කියලා තුන්භූමිය අනුව කතාකරා.

ඒකේ ප්‍රතිසන්ධි විපාක, ප්‍රධානති විපාක හැටියට සඳහන් කළා. අකුසල කමිටුවලින් ප්‍රධානති විපාක හැටියට උපන්න ජීවිතයේ දී දුක් විපාක ගෙනත් දෙනවා. ඒක ජීවත්වෙන කොට තමන්ට ආහාරපාන, ඉඳුම්හිටුම්, ඇඳුම් පැළඳුම් යන මේවා දුකසේ උපයාගන්න වෙන බව මනුස්ස ලෝකයේ නම්. සතර අපායේ නම්, ඉතා ම දුක්බිත ජීවිත ගතකරන්න වෙන බව එතැන අපට මේ ප්‍රධානති විපාක හැටියට. ප්‍රතිසන්ධිය වශයෙන් එයා අපායේ සතෙක් හෝ නිරිසතෙක් වශයෙන් ඉපදීම ප්‍රතිසන්ධි විපාක යි.

ඒ විදියට මනුස්ස ලෝකයේ මනුස්සයෙක් වෙලා ඉපදීම ප්‍රතිසන්ධි විපාක, කුසලය නිසා යි. ඒ මනුස්සයා වෙලා ඉපදුනායින් පස්සේ, ඒ මනුස්සයා කියලා කියනකොට මේ කුසල අකුසල කමියන් එයාට විපාක ව, මිශ්‍රව ලැබෙනවා. එතකොට මනුස්සයෙක් වෙලා ඉපදුණහම එයාට මනුස්ස ජීවිතය තුළ ආහාරපාන, ඉඳුම්හිටුම්, ඇඳුම්පැළඳුම්, රූප-ශබ්ද-ගන්ධ ආදී මේවා, සුවසේ හොඳ දේවල් ලැබෙනවා නම්, ඒවාට කුසලය කියන ඉෂ්ඨ විපාකය හැටියට පෙන්නවා.

ඒ වාගේ ම වරින් වර තමන් සසරේ කරපු අකුසලයන් එයාට ඒ ජීවිතයේ විපාක දෙන්න පුළුවන්. ඒවා අනිෂ්ඨ විපාක යි. ඇනුම් බැනුම්, නින්දා අපහාස ලැබෙන්න පුළුවන්. දුකසේ

තමන්ට ආහාරපාන ලැබෙන්නට පුළුවන්. පාඩුවෙන් පුළුවන්. අලාභවෙන් පුළුවන්. මේවා සියල්ල අකුසලයෙන්, කමියෙන් වෙනවා කියන එක නෙවෙයි. නමුත් අකුසල කමිය නිසා එයාට ඒ ජීවිතයේ සැපදුක් මිශ්‍රව ලැබෙන්න පුළුවන්. කළු-සුදු කමී කියලා ධර්මයේ සඳහන් වෙන්නේ ඒවා යි.

එතකොට ඒ කමිය කියන එක අවිද්‍යාව නිසා ඇතිවෙනවා. ඒ අවිද්‍යාව නිසා කමිය සකස්වෙන්නේ කොහොමද කියන එක පිළිබඳව අපි දීඝීව කතා කරා. ඒ අවිද්‍යාව මේ කමී සිද්ධවෙන්න ප්‍රත්‍යාවෙන්නේ කොහොම ද කියන එක පිළිබඳව අභිධම්මපිටකය සාධක කරගෙන අපි කතාකරා.

ඒ පිළිබඳව ඔබට දැන් ඔළුවේ තියෙන්න ඕන මේ ධර්මය පිළිබඳව අවබෝධයෙන්. මේ අප තුළ කුසල් අකුසල් සිද්ධවීම නිසා අපි සසර යනවා. සසර යනකොට අපට සැපදුක් විඳින්න වෙනවා මේ කුසල් අකුසල් නිසා. ඉතින් ඒ නිසා මේ කුසල්-අකුසල් සම්පූර්ණයෙන් ම, ප්‍රහීණවෙවිචි තැන සදාතනික වූ සැපක් තියෙන, ඒ කවදාවත් දුකක් නැති, නිවන කරා අපි පත්වෙනවා.

ඉතින් ඒ නිසා කොයිතරම් සැප වින්දත්, ජාතියෙන්-ජරාවෙන්-මරණයෙන් කියන මේවාගෙන් අපට මිඳෙන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. කෙලෙස් තියෙනතාක් කල් අපට කොයි තැනක සැප වින්දත්, ආපසු සතර අපායට වැටෙන්න පුළුවන්බවින් අපි යුක්ත යි, කියලා මෙන්න මේ කාරණා අප තුළ දැණුමක් හැටියට මේ දැන් කතාකරපු දේවලුත් එක්ක අපට තියෙන්න ඕන.

ඒ එක්කම මේ දුක් උපදවන, සැප දුක් වශයෙන් උපදවන, කොතැන සැපදුක් ඉපැදුවත් එතැන ජරා-මරණයන්ගෙන්

යුක්ත යි කියන මේ දුක් ටික සකස්වෙන්නේ, කෙනෙක්-පුද්ගලයෙක් සකස්කරනවා නෙවෙයි. ඒවා මේ අප තුළ තියෙන අප්‍රගීණව පවතින අවිද්‍යාව, තණ්හාව ආදී මූලක්ලේශයන් නිසා තමයි මේ සියලු දුක් නිමාණය වෙන්නේ. කෙනෙක් කරනවා නෙවෙයි. අවිද්‍යාව සංඛාරය කියන මේ දෙක පදනම්වෙලා යි වෙන්නේ.

එතකොට මේ කුසල් අකුසල් අපගේ සන්තානය තුළ සකස්වෙන්න අවිද්‍යාව පදනම්වෙන්නේ කොහොම ද? කොහොම ද අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍යවෙන්නේ කියන එක අප තුළ දැණුමක් වශයෙන් දැන් ඔබ ගාව මේ දේශනාව තුළින් තියෙන්න ඕන. ඒක අපගේ දැණුම කිව්වහම ඒකට ප්‍රඥාව වශයෙන් අපට ඒක අප තුළ අපගේ ජීවිතය හදාගන්න, යොදාගන්න පුළුවන් ධර්මඥානයක් වශයෙන් අප තුළ ගොඩනැගිලා තියෙනවා.

ඒකයි අපි මේ ධර්මය ඉගෙනගැනීමෙන් බලාපොරොත්තුවෙන එක. හුදු වචන ටිකක් ඉගෙනගෙන, ඒක විස්තර කරන්න පුළුවන්බව නෙවෙයි. අප ගාව ප්‍රඥාව කියන එක ගොඩනැගුණාම ඒ ප්‍රඥාවෙන් සියලු උපද්‍රවයන්ගෙන් අප මුද්‍රනවා. සියලු අහිත දෙයින් අපව අයින් කරනවා. හිත දේට ලංකරනවා, අහිත දෙයින් ඇත්කරනවා කියන කාරණාව මේ සති ප්‍රඥා කියන දෙක එකතුවෙලා සිද්ධවෙනවා. ඉතින් ඒ නිසා මේ අප තුළ තියෙන අවිද්‍යාව කියන්නේ මොකක් ද කියන එක දැන් අප ගාව නුවණක් වශයෙන් තියෙනවා. ඒ අවිද්‍යාව මේ කමී රැස්වෙන්න ප්‍රත්‍යවෙන්නේ කොහොම ද කියන එක අපි කතාකරා. ආසේවන ප්‍රත්‍යය, උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය, ආරම්මණ ප්‍රත්‍යය කියලා මේ වාගේ ඔබට මේ

නැවැත නැවැත මේවා අහලා මේවා ප්‍රඥාව දියුණුකරගන්න
මින.

එතකොට මෙතෙක් කතාකරපු දේවල් තුළින් අපට ඔය
කියන ඥානයක්, අප තුළ සන්තානගතව තිබුණොත් තමයි, ඒ
දෙයින් අපි අපගේ ජීවිතයට යම් ප්‍රයෝජනයක් ගත්තා
වෙන්නේ. අපගේ ජීවිතයට ඇති ප්‍රයෝජනය මොකක් ද?
සසර දුක් උපද්දවන කමී ටිකක් තියෙනවා නම්, මේ කමී
අනාත්ම ව හේතුඵල ධර්මානුකූලව සකස්වෙන්නේ මෙන්න
මේ ආකාරයට යි. මේ ආකාරයට හිටියොත් මේ දේවල්
වෙනවා. මේ ආකාරයෙන් හිටියොත් මේ දේවල් වෙනවා.
ඉමසමීං සති ඉදං හොති. ඉමසස උපපාදා ඉදං උපපජ්ජති.
ඉමසමීං අසති ඉදං න හොති. ඉමසස නිරොධා ඉදං
නිරුජ්ජති. මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මතාවය යි. මේ කියන
කාරණාව හොඳට අප තුළ පැහැදිලිවෙන්න මින. අපේ ඊළඟ
පියවර සාර්ථකවෙන්නේ එතකොට යි.

පටිච්චසමුප්පාදයේ තියෙන අංග දොළහ කතාකරලා
ඉවරවෙන කොට තමන්ගේ ජීවිතයේ ලොකු පරිවර්ථනයක්
වෙලා තියෙනවා. මේ සත්ත්වයෙක්-පුද්ගලයෙක් කියලා අපි
මේ තාක් හිතාගෙන ඉන්න තැනක, මෙන්න මෙහෙම
පටිච්චසමුප්පාද සිඬාන්තයක් නේ ද මේ රෑ දහවල් දෙකේ
සිද්ධවෙන්නේ. මෙහෙම හේතු-ඵල දහමක ක්‍රියාවලියක් නේ
ද තියෙන්නේ කියන පදනම එනවා. ඒ පදනම ඔබ
ගොඩනගාගන්න නම් මේ කියපු දේශනාවන් වැටහිච්ච නැති
තැන් නැවැත නැවැත අහලා, ශ්‍රවණය කරලා, ඒවා
අවබෝධකරගන්න මින. එහෙම නැතිවුණොත් ආපසු ප්‍රශ්න
අහලා හරි කමක් නැහැ. ඒවා සාකච්ඡා කරලා හරි මේ
අවබෝධය ඇතිකරගෙන ඔබ පියවරෙන් පියවරට ගියොත්,

අවසානයේ යනකොට ඔබට ඒක ලොකු ප්‍රයෝජනයක් එනවා. නැතිනම් මේවා අපි ඒ ඒ වෙලාවේ පරිපූරණය කරගෙන, නැතිනම් “හා මේක යූටියුබ් එකේ තියෙනවා නේ. මේක අහන්න පුළුවන් නේ. ඩවුන්ලෝඩ්කරගෙන තියාගත්තහම හරි” කියලා ඕක අපි ටික ටික පස්සට දැම්මොත් අපේ එන දේවලුත් එක්ක, ප්‍රශ්නත් එක්ක මේ ඔක්කෝම ටික ටික පස්සට යන එක තමයි වෙන්නේ.

ඉතින් ඒ නිසා මේ සසර අපි මේ තාක් මේ අති දීඪී කාලයක් සැරිසැරුවේ මෙන්න මේ විදියට අපි නො දැනුවත්ව ම මේවා පස්සට දාපු එක නිසා යි. ඒ නිසා ඔබ එදිනෙදා සම්බන්ධවෙනවා නම්, එතකොට මේකෙනුත් ඔබට අනිවාර්යයෙන් දැණුමක් එනවා. නො තේරෙන දෙයක් තියෙනවා නම් අපට ඒ මොහොතේ ම අහගන්න පුළුවන්. මොකක් හරි ක්‍රමයකින් අහගන්න පුළුවන්. එතකොට ඒ වාගේ උත්සාහයක්, අධික උත්සාහයක් මේ ධර්මය අවබෝධ කරගන්න ඔබට තියෙන්න ඕන. ඒ උත්සාහය අපි මද නිසා, බුදුවරු කොයිතරම් ප්‍රමාණයක් අපි පහුකරගෙන එන්න ඇත්ද? ඒ බුදුවරු හැමෝම අපගේ හිත ගැන දකින්න ඇති. නමුත් අපි ගාව ඒ ප්‍රඥාව, හේතුවසම්පත් නො තිබුණු නිසා ඒ එක බුදු කෙනෙකුටවත් අපට පිහිටවෙන්න බැරිවුණා.

ඒ නිසා අද අපි සසර මේ යනවා. නමුත් පිහිටක්, යම් පිහිටක්, අද අපට තියෙනවා. ඒකයි අද ඔබ මේ ධර්මය වටා එකතුවෙලා ඉන්නේ. නමුත් අපි තාම සසර. ඒකට හේතුව අපේ ප්‍රමාදය යි. අපි හැම වෙලාවේ ම, “මේක පස්සේ කරන්න පුළුවන්. පස්සේ කරන්න පුළුවන්. පස්සේ කරනවා” කිය කියා අපි ඒක ටික ටික පස්සට දානවා.

මොකද මම මේවා කියන්නේ? ඒ අඩුපාඩුව මගෙනුත් වුණා. සමහරවිට දේශනාවක් ඒ වෙලාවේ ශ්‍රවණයකරන්නේ නැහැ. ඒක අපි පස්සට දානවා. “හා මේක අසවල් තැන තියෙනවා නේ. එහෙම නැතිනම් පොතේ තියෙනවා නේ” කියලා අපි ඒ පස්සට දාන නිසා ම අපේ ඉදිරි ඉදිරි දේවලුත් ටික ටික පස්සට යනවා. ඉතින් ඒ නිසා නැවත මම මතක්කරන්නේ මෙතෙක් අපි කරගෙන ආපු දේවල්වල ඊළඟ පියවරවල්වලට යන්න ඉස්සරවෙලා ඒවා හොඳට තමන්ගේ හිතට දාගන්න. ඒවා අවබෝධයට ලක්කරගෙන ටික ටික යන්න ඔබ පුරුදුවෙන්න.

එතකොට දැන් අපි මේ සංඛාර කියන පදය කතාකරගත්තා. (මේ පෙනෙන සංඛාර නිසා) ඊට පස්සේ සංඛාර නිසා හටගන්න තියෙන. ඊට පස්සේ අපට තියෙන්නේ සංඛාර නිසා උපදින විඤ්ඤාණය පිළිබඳව යි. එතකොට **සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං**. මෙතැන තියෙනවා

349. තප්ඵ කතමා සංඛාර පච්චයා
 විඤ්ඤාණං: චකඛු විඤ්ඤාණං සොන
 විඤ්ඤාණං සාන විඤ්ඤාණං ජ්වහා
 විඤ්ඤාණං කාය විඤ්ඤාණං මනො
 විඤ්ඤාණං ඉදං චූචචති සංඛාර පච්චයා
 විඤ්ඤාණං.

කියලා ඊළඟට ඔන්න දැන් අලුත් මාතෘකාවට ආවේ. සංඛාර ටික ඔන්න දැන් කතාකරගත්තා. මෙන්න මේ සංඛාර. මොනවා ද?

තප්ඵ කතමා කායසඛධාරො:
 කායසංඤ්චිතනා කායසඛධාරො,

වවිසඤ්චනනා වවිසඛධාරො,
මනොසඤ්චනනා විතතසඛධාරො.

එතකොට අපි කය මුල්වෙලා කරන කුසලාකුසල දේවල්, වචනය මුල්වෙලා කරන දේවල්, සිත මුල්වෙලා කරන මේ දේවල්, කමී වශයෙන් තියෙනවා. ඒ දස අකුසල කමීපථයන්.

මේ දේවල් නිසා උපදින විඤ්ඤාණය ගැන තමයි අපට කතාකරන්න තියෙන්නේ. සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං. කියලා කිව්වේ. එතකොට විඤ්ඤාණ කිව්වහම ඇත්තට ම මෙතැන සඳහන් වෙන්නේ මේ කමීයේ ආනුභාවයෙන්, කමීය නිසා උපදින විපාක විඤ්ඤාණ ටිකයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ අපගේ සුඛාවබෝධය සඳහා විපාක විඤ්ඤාණය වකබු විඤ්ඤාණ, සොත විඤ්ඤාණ, සාන විඤ්ඤාණ, ජ්වහා විඤ්ඤාණ, කාය විඤ්ඤාණ, මනො විඤ්ඤාණ කියලා කොටස් හයකට බෙදලා තියෙනවා. සියලු විපාක ටික මේක තුළ සංග්‍රහවෙලා තියෙනවා.

මේකේ ඇතැම් දේවල් අපි දන්නවා. ඇතැම් දේවල් දන්නේ නැහැ. ඉතින් මේ විපාක කියන දේවල් ටික යි අපට අද පැහැදිලිකරගන්න තියෙන්නේ. මේ විපාක ටික සකස්වෙන්නේ ඉහත කතාකරපු සංඛාර ප්‍රත්‍යයෙනු යි. අපට අද කතාකරන්න තියෙන්නේ කුසල, අකුසල, ආනෙඤ්ජාභි කියන සංඛාර ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්න විපාක ටික යි. එතැන ඉඳන් අපි මේක කතාකරගෙන යමු.

මේ පෙළේ (8වැනි පිටුව) විඤ්ඤාණ හයක් තියෙනවා. ඒ විඤ්ඤාණ හයේ ඇතුළත්තය අපට දැන් විස්තර කරගන්න ඕන. විපාක කියන්නේ මොනවා ද කියන එක අපි දැන් විස්තර කරගන්න ඕනේ. ඒ විපාක වශයෙන් අපට හම්බවෙන

සිත් මොනවා ද කියලා කතාකරගන්න ඕනේ. ඊට පස්සේ අපට විපාක ලැබෙන පිළිවෙළක් තියෙනවා. ප්‍රචාන්ති විපාක සහ ප්‍රතිසන්ධි විපාක කියලා. මේ කමියට අදාලව ලැබෙන ප්‍රචාන්ති විපාක කියලා කියන්නේ මොනවා ද, ප්‍රතිසන්ධි විපාක කියලා කියන්නේ මොනවා ද.

මම මේ සැරේ මේ ප්‍රචාන්ති විපාක හා ප්‍රතිසන්ධි විපාක කියන එක කතාකරන්නේ නැහැ. මේ සැරේ මම කතාකරන්නේ මේ විපාක සිත් පිළිබඳව, ඒ විපාක කියන ස්වභාවය විතර යි. ප්‍රතිසන්ධි, ප්‍රචාන්ති විපාක අපි ඊළඟ සැරේ කතාකරනවා.

- මේ ප්‍රතිසන්ධියක්, නැවත උපතක්, සකස්වෙන්නේ කොහොම ද කියන එක ත්,
- ඒ උපත සකස්වෙන පිළිවෙළ පිළිබඳව ත්,
- මේ ජීවිතයේ චූතියට හෙවත් මරණයට පත්වෙලා, ඊළඟ භවයක් කරා අපේ සිත සකස්වෙන වැඩ පිළිවෙළත්,
- අවසාන මරණාසන්න මොහොත කියන එක අපේ සන්තානය ගත තුළ සකස් වෙන්නේ කොහොම ද කියන එක ත්,

අහිංසාවේ බොහෝම ලස්සනට පෙන්නවා. ඒවා අපි දැනගෙන හිටියහම අපට හරි ප්‍රයෝජනවත්. මේ කියන කමිය කියන එක වුණත් අපට, නුවණ තියෙන කෙනාට වෙනස්කරගන්න පුළුවන්. එහෙම බැරි අයට, ඔබ අහලා ඇති නේ, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලයේ සතර අපායට, තිරයට වැටෙන්න ඉඳලා මේ පන අදිමින් හිටපු, සතර අපායේ තැන්වල ගති නිමිති පහළවෙච්චි අයගේ පවා සත්පුරුෂයින් ඉදිරිපත්වෙලා, එයාලා තුළ තිබුණු කමිය

වෙනස්කරලා, ආසන්න කමීය කුසල කමීයක් බවට පරිවර්ථනය කරලා එයාලාගේ මරණය සුගතිගාමී කරපු අවස්ථා අපට ධර්මයේ කොතෙකුත් සඳහන්වෙනවා. ඒ නිසා මේ මේ සඳහා අපට ප්‍රතිසන්ධිය, නැවත අපේ උපත සකස්වෙන්නේ කොහොම ද, මරණාසන්න මොහොත අපේ හිතේ යන පිළිවෙළ කොහොම ද කියන එක, එතැනට කමීය සම්බන්ධවෙන විදිය, එතැන දී චූතිය වෙන විදිය, ප්‍රතිසන්ධිය වෙන විදිය, ඉතා ලස්සනට කියනවා. දැන් මම ඒක අද කතාකරන්නේ නැහැ. ඔබට ඒක ඊළඟ සැරේදී කතාකරන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා.

දැන් අද මම කතාකරන්න බලාපොරොත්තු වෙන්නේ විපාක කියන එක පිළිබඳව යි.

සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං කියන එක තමයි අද අපට කතාකරන්න තියෙන්නේ. සංඛාර ප්‍රත්‍යයෙන් වන විඤ්ඤාණ ටික තමයි ඔබට මේ පහත පෙනෙන්න තියෙන්නේ.

සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං

- අභේතුක කුසල විපාක විඤ්ඤාණං - 5
- අභේතුක අකුසල විපාක විඤ්ඤාණං - 5
- අභේතුක කුසල/අකුසල විපාක මනෝධාතු (සම්පට්ච්ඡන සිත්) - 2
- අභේතුක මනෝවිඤ්ඤාණධාතු (සන්තීරණ සිත්) - 3
- සභේතුක කාමාවචර විපාක සිත් - 8
- රූපාවචර විපාක සිත් - 5
- අරූපාවචර විපාක සිත් - 4

යන සිත් 32 (ලෞකික විපාක) විඤ්ඤාණ හයෙන් සංග්‍රහ වේ.

අභේතුක කුසල විපාක විඤ්ඤාණ සිත් පහයි. අතන වක්ඛු විඤ්ඤාණ, සෝත විඤ්ඤාණ කියලා කිව්වා නේ. ඒවා දැන් බෙදීමට ලක්වෙනවා. දැන් එතැන **සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං** කියන එක අපි වක්ඛු විඤ්ඤාණ, සෝත විඤ්ඤාණ, ඝාණ විඤ්ඤාණ, ජීව්හා විඤ්ඤාණ, කාය විඤ්ඤාණ, මනෝ විඤ්ඤාණ කියලා හයකට බෙදලා කතා කරා. ඒ හය දිගහැරලා තමයි මේ (ඉහළ) තියෙන්නේ. ඒ හය තුළ කුසල, අකුසල විපාක ටික තියෙනවා. කුසල විපාක. අකුසල විපාක තියෙනවා. එහෙම දැන් ඒ පටිච්චසමුප්පාදයේ පෙළේ සඳහන් වෙලා නැහැ. ඒ නිසා අපි ඒවා දිගහැරගන්නවා.

සංඛාර හැටියට අපි පදය ගත්තා නේ. එතැන කුසල්, අකුසල්, ආනෙඤ්ජාහි කියලා තුන් සංඛාරයක් තියෙනවා. ඒ නිසා ඒකට විපාකයත් ඒ ආකාරයෙන් ලැබෙනවා. ඒ විපාකය, ලැබෙන ආකාරය පිළිබඳව එතැන සඳහන්වෙලා නැහැ.

මෙතැන හයක් ගැන සඳහන් කරපු එකේ අභේතුක කුසල විපාක විඤ්ඤාණ පහක් තියෙනවා. අභේතුක අකුසල විපාක විඤ්ඤාණ පහක් තියෙනවා. අභේතුක කුසල/අකුසල විපාක මනෝධාතුව කියලා කොටසක් තියෙනවා. අභේතුක මනෝ විඤ්ඤාණධාතුව කියලා කොටසක් තියෙනවා. හිතක් තියෙනවා. හිත් තුනක් තියෙනවා. සභේතුක කාමාවචර විපාක සිත් අටක් තියෙනවා. රූපාවචර විපාක සිත් පහයි. අරූපාවචර විපාක සිත් හතර යි. යන සිත් තිස් දෙක ලෞකික විපාකයි. එතකොට අර විඤ්ඤාණ හයෙන් සංග්‍රහ වේ.

ඉදිරියෙන් අපි කතාකරපු පෙළේ තියෙන විඤ්ඤාණ හය වක්ඛු විඤ්ඤාණ, සෝත විඤ්ඤාණ, සාණ විඤ්ඤාණ, ජ්වහා විඤ්ඤාණ, කාය විඤ්ඤාණ, මනෝ විඤ්ඤාණ කියලා සංඛාර ප්‍රත්‍යයෙන් උපදින විඤ්ඤාණ හැටියට අපි කතා කරගත්තා නේ. එතකොට ඒ හය තුළ මෙන්ම මේ ලෞකික විපාක සිත් තිස්දෙක තමයි අන්න ඒක ඇතුළේ තියෙන්නේ.

එතකොට මේක අභිධම්මය නො දන්නා කෙනෙකුට මේක අමාරු දෙයක්, ගැඹුරු දෙයක් වෙන්න පුළුවන්. නමුත් අපි මේක ලිහිල් කරගෙන, විග්‍රහ කරගෙන, කතා කරගෙන යමු.

හොඳයි දැන් ආයෙත් අපි විපාක කියන තැනට එමු.

දැන් මේ විපාක කියන එක සංඛාර ප්‍රත්‍යයෙන් කමීය අනුව ලැබෙන විපාක ටික යි. පින්වතුනි, මේ හේතු-ඵල දහම කියන එක තුළ හේතුවක් නිසා ඵලයක් ඇතිවෙනවා කියන එක විවිධාකාරයෙන් එන්න පුළුවන්. ඒ හේතු ධමීයෝ, ඵල ධමීයෝ විවිධාකාර යි. අපි පටිච්චසමුප්පාදය ගත්තහම මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ තියෙන, **අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං** කියන මේ අඩග දොළහක් තියෙනවා නේ. මේ අඩග දොළහ ම ගත්තහම ඒ අවිද්‍යාව හේතුවෙලා සංඛාර ඇතිවෙනවා. සංඛාර හේතුවෙලා විඤ්ඤාණය ඇතිවෙනවා. විඤ්ඤාණය හේතුවෙලා නාම-රූප ඇතිවෙනවා කියලා, මේ හේතුව හා ඵලයක් තියෙනවා. මේකේ හේතු-ඵල ගත්තහම ධමී අතිවිශාල ප්‍රමාණයක් ඒකේ අන්තර්ගතවෙලා තියෙනවා.

ඒ වාගේ ම තවත් ගත්තහම,

- බේජයක් නිසා ගසක් හටගන්නවා. මෙතැනත් තියෙන්නේ හේතුවක් නිසා ඵලයක්.
- ගසක් නිසා ගෙඩි හටගන්නවා. එතැනත් තියෙන්නේ හේතුවක් නිසා ඵලයක් හටගැනීම යි.

එතකොට ඒ වාගේ මේවා විචිත්‍ර ලෙස මේ හේතුව හා ඵලය කියන එක අපට සඳහන් වෙනවා. එතකොට ප්‍රත්‍ය, ප්‍රත්‍ය උප්පන්නය කියන එකත් ඒ වචනවලින් ම මම කිව්වේ, එතැනත් මේ විදියට ම ප්‍රත්‍ය හා උප්පන්න කියන එක විවිධාකාරයෙන් කියනවා.

හැබැයි **සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං** කියන තැනත්, හේතුවක් නිසා ඵලයක් කියන ධර්මතාවය තමයි තියෙන්නේ. හැබැයි මේ හේතුව හා ඵලය සංඛාරය නිසා විඤ්ඤාණය යි කියන එක හේතුව-ඵලය හැටියට කතාකරන්න පුළුවන්. නමුත් අන්‍ය වූ විශේෂ හේතු-ඵල දහමක් මෙතැන සඳහන් වෙනවා. අන්න ඒක තමයි මට කතාකරන්න ඕනෑ වුනේ.

මෙතැන සම්බන්ධවෙන කමියක් නිසා විපාකයක් කියන, හේතු-ඵල දහම ඇතුළේ තියෙන ඉතාමත් වැදගත් විශේෂ කොටසක්. හේතු-ඵල දහම ඇතුළේ තියෙන නිසා ඇතුළේ තියෙන කමිය නිසා යි විපාකය එන්නේ.

එතකොට, මේ කමිය හා විපාකය කියන සම්බන්ධතාවය ගත්තහම, එතැන දී මේ විපාක ටික දැන් ඔබට හම්බවෙන මේ තිස්දෙකක් ලෞකික විපාක ටික ගත්තහම, මේ සිත් මෙතැන තියෙන්නේ, එතකොට විපාක වෙන්නේ, හැම වෙලාවේ ම චිත්ත වෛතසික ධර්මයෝ පමණ යි. විපාක හැටියට, කමියෙන් උපද්දවන්නේ චිත්ත වෛතසික ධර්මයෝ යි. නමුත් ඒ කමියට අනුව ලැබෙන **කමීජ රූප** කියලා

කොටසක් අපි අහලා තියෙනවා. ඒ කමිස් රූපය, කමීයට අනුව ලැබුණාට, විපාක කියන නම ඒකට දෙන්නේ නැහැ. කමීයට අනුකූලව ලැබෙන එක, එක කතාවක්. නමුත් විපාක කියන එකට ඒක ධර්මයේ සඳහන්වෙන්නේ, ඒකේ මනසිකාරඛවක් විපාක කියන ධර්මය තුළ තියෙනවා. මනසිකාරඛවක්, මෙනෙහි කරන්න පුළුවන්ඛවක්, විත්ත-වෛතසික ධර්මයන්ගේ ඔවුනොවුනට සම්ප්‍රයෝග, සම්ප්‍රයුක්ත, වන ඛවක් ඒ විපාක ධර්මයන් තුළ තියෙනවා.

රූපය කමීයට අනුව ලැබුණාට, ඒකේ මනසිකාර හැකියාවක් නැහැ. ඒ නිසා ඒක රූපය විපාක කියන නම ඒකට දෙන්නේ නැහැ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ කමීය පිළිබඳව ව්‍යවහාර භාෂාවේ කතාකරලා තියෙනවා.

- පුරාණ කමී හැටියට ඇහැ, කන, නාසය, දිව, ශරීරය කියලා ඔහොම බුදුරජාණන් වහන්සේ කතාකරලා තියෙනවා.
- එතකොට එතැන කමීය හැටියටත් ඒ රූප ටික, පුරාණ කමී කියලා කතාකරලා තියෙනවා.
- චක්ඛායතන, සෝතායතන, ඝානායතන, ජීවිභායතන, කායායතන, මනායතන පුරාණ කමී හැටියට කතාකරලා තියෙනවා.
- ඇතැම් වෙලාවලට මේ කමීයට ලැබුණු විපාක හැටියට මේ ඇහැ, කන, නාසය, සඳහන්කරලා තියෙනවා.

ඔය ඔක්කෝම ව්‍යවහාර භාෂාවෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනාකරපුවා.

දැන් අපි කියමුකො, දැන් ඇතැම් වෙලාවල් තියෙනවා නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවේ, **වකඛුනා රූපං දිසවා,**

නෙව සුමනෝ හොති න දුමමනෝ. ඇහෙන් රූප දැක සතුටුවෙන්නත් එපා. අසතුටුවෙන්නත් එපා කියලා තියෙනවා.

දැන් අපි හොඳට ම දන්නවා නේ ඇහැට රූප පෙනෙන්නේ නැහැ කියලා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නවා **චකඛුණා රූපං දීසවා** - ඇහෙන් රූප දැක කියලා. ධර්මය දන්න අපි හැමෝ ම දන්නවා, ඇහැ කියලා කියන්නේ ඒක රූප ධර්මයක්. ඒ රූප පෙනීම මේ ඇහේ තියෙන මේ මස් ලේ නහරවලට රූප පෙනෙන්නේ නැහැ කියලා. ආන්න ඒ වාගේ. ඒ ව්‍යභාර භාෂාව යි.

එතකොට අතන පෙන්නන්නේ පුරාණ කමී කියලා. දැන් පුරාණ කමී කිව්වහම ඇහැ, කන, නාසය ගන්නේ පුරාණ කමී හැටියට යි. ඇත්තට ම කමී වෙන්නේ විත්ත-වෛතසික ධර්මයෝ යි. කුසල්-අකුසල් වෙන්නේ, කමී හැටියට හම්බවෙන්නේ චේතනාව පදනම් වෙව්වා නේ.

එතකොට ඇහැ කියන එක තුළ චේතනාව කියන එකක්, ඒ ඇහේ තියන රූප ධර්මයක් තුළ නැහැ නේ. එහෙනම් මේ ඔක්කෝම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවක් අවබෝධ කර දීම සඳහා ලෝකයේ ව්‍යවහාර භාෂාව යොදාගෙන තියෙනවා. ඒ නිසා අපි ඒක ව්‍යවහාරය පරමාර්ථයක් හැටියට ඒක ඇතුළට බැසගන්නේ නැතුව, අදාළ කාරණාව තමයි අපි තේරුම්ගන්න ඕන.

ඒ නිසා දැන් මම මේ විස්තර ටිකක් කිව්වේ, මේ කමීයේ විපාක කියන එක හැම වෙලාවේ ම විත්ත-වෛතසිකයන් මත පදනම්වෙලා තියෙන එකක්. එතකොට ඒ නිසා මේ

විපාක ටික කමීයට අනුකූලව ලැබෙන ටිකක්. මේ විපාක තිස්දෙක කමීයට අනුකූලව ලැබෙන ටිකක්.

එතකොට මේ කමීය කියන එකේ උත්සාහවත් බවක්, වේගවත් බවක් තියෙනවා. ක්‍රියාසාධක හැකියාවක් කමී කියන කුසල-අකුසල ධර්මයන්ට තියෙනවා. දැන් අතක් එසැවීමේ හැකියාව බලන්න. යම් හිතක් උපයෝගී කරගෙන, අපි හිතෙන්නේ අත ඔසොවනවා කියලා යි. අත ඔසොවලා එක්කෝ කාට හරි ගහනවා. එහෙම නැතිනම් අපි මොනවා හරි දානමය හෝ පුණ්‍යකමීයක් කරනවා. එතකොට මේ අත ඔසවලා යම් යම් දේවල් කිරීමේ හැකියාව, කය ක්‍රියාත්මක කරලා යම් යම් දේවල් කිරීමේ හැකියාව, වචනවලින් කතාකිරීමේ හැකියාව, ඒ ක්‍රියාසාධක බව තියෙන්නේ කමී සිත්වලට පමණ යි. ඒ නිසා ඒවා බලවත් කියලා සඳහන්වෙන්නේ. අන්න ඒ නිසා ක්‍රියාසාධකබවක් තියෙන නිසා යි.

නමුත් මේ විපාක කියන එකේ තියෙන්නේ අනුත්සාහවත්බවක්. මන්දවේගතාවයක්. ඒවායේ මේ ක්‍රියාසාධකබවක් නැහැ. මේ අත ඔසවනවා කියන එක විපාක සිතකට කරන්න පුළුවන් එකක් නෙවෙයි. අපි වචන කතාකරනවා කියන එක විපාක සිතකට කරන්න පුළුවන් එකක් නෙවෙයි. සිත් ගත්තහම, ඇතැම් විපාක සිත් තියෙනවා. සිත් අපි බෙදුවොත් විඤ්ඤප්ති පවත්වන්න, ඉරියව් පවත්වන්න, හැකි ඇතැම් සිත් තියෙනවා.

- ඉරියව් පවත්වනවා කියලා කියන්නේ වාචිවෙලා ඉඳීම, ඇවිදීම, හිටගෙන ඉඳීම, කියන ඒවා යි.

- විඤ්ඤප්ති කියලා කියන්නේ, අත එසැවීම, වචන කතාකිරීම ආදියයි.

විඤ්ඤප්ති කියලා කියන්නේ යම් විඤ්ඤාපණයක් කිරීමේ හැකියාව යි.

- අනිත් හෝ ශරීර අංගවලින් කය ක්‍රියාකිරීමේ හැකියාව කායවිඤ්ඤප්ති ය යි.
- වචන පිටකරලා අපි අනික් අයට යම් යම් දේවල් හැඟවෙන දේවල්වලට වච්චිඤ්ඤප්ති කියලා කියනවා.

එතකොට මේ විඤ්ඤප්ති උපදවන්න කුසල-අකුසල සිත්වලට පුළුවන්. විඤ්ඤප්ති කියලා කිව්වේ අපි කය සොලවලා කරන දේවල්. ඒ නිසා විපාක සිත්වලට විඤ්ඤප්ති උපදවන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. හැබැයි මේ විපාක, ඇතැම් විපාකවලට ඉරියව්ව පවත්වන්න පුළුවන්. අපි කියමු, වාඩිවෙලා ඉන්නවා කියන මේ ඉරියව්ව, හිතකින් පවත්වන්නේ. දැන් ඔබ මෙහෙම වාඩිවෙලා ඉන්නකොට, බැරිවෙලාවත් ඔබගේ හිත හවාඩග ගතවුණොත් ඔබ වැටෙනවා. භාවනා කරනකොට අපි දැකලා තියෙනවා, සමහරවිට එකපාරටම වැටෙන්න යනවා. ඒ වැටෙන්න යන්නේ අප තුළ තියෙන අර කුසල් අකුසල් ශක්තිය නැතිවෙන කොට යි.

හැබැයි සමහරවිට අපි කියමු, ධ්‍යානයක් ලබාගෙන ධ්‍යාන සමාපත්තියකට සමච්ඡිලා කෙනෙක් හිටියා කියලා. අන්න ඒ අවස්ථාවට, ඒත් කාමලෝකයේ නම් කුසල් තමයි. නමුත් ඇතැම් විපාක සිත්වලට, මේ සහේතුක විපාක වගේ මේ සිත්වලට මේ ඉරියව්වත් පැවැත්වීමේ හැකියාව තියෙනවා.

මබ මේක අමතර දැණුමක් හැටියට මේ විපාක කියන කාරණාවේ තේරුම්ගන්න. මේ විපාකවලට ක්‍රියාසාධක හැකියාවක් නැහැ. ඒ නිසා මේ විපාක ටික කමියට අනුකූලව ලැබෙන දේවල්. කමියේ ආනුභාවයෙන් ලැබෙන දේවල්. ඒවා තමයි විපාක කියලා කියන්නේ.

ඒ වාගේ හැම වෙලාවේ ම තියෙන මන්දෝත්සාහීඛව, එතකොට අපිට විපාක ප්‍රත්‍යය කියලා එකක් තියෙනවා. විපාක ප්‍රත්‍ය ශක්තිය කියලා එකක් තියෙනවා. ඒක මේ විපාක සිත්වල තියෙනවා. එතකොට ඒ කමියට ලැබුණු සිත් ටිකක් තියෙනවා නම් ඒ සිත් ටික කමියේ ආනුභාවයෙන් ලැබිවිච්චි දේවල්. මේවා අපට වෙනස්කරන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. දැන් අපට උපතින් ම ලැබුණු අපේ මේ මනුස්සකම කියන එක කවදාවත් වෙනස්වෙන්නේ නැහැ නේ. ඒක වෙනස්වෙන්න නම් මහා ලොකු කමියක් සිද්ධවෙලා මේ ප්‍රතිසන්ධි විපාක ශක්තිය වෙනස්වෙන්න ඕන. දැන් එහෙම වෙන්නේ නැහැ. කලාතුරකින් එහෙම වෙච්චි අවස්ථා ත් තියෙනවා.

- ❖ අර සෝරෙය්‍ය සිටුවරයා පිරිමියෙක් වෙලා ඉඳලා එක පාරටම සත්‍රියක් බවට පත්වුණා.
- ❖ අර මිලක්ඛනිස්ස වැද්දා මනුස්සයෙක් වෙලා ඉඳලා, එයාගේ බලවත් කමිය නිසා මනුස්ස ස්වභාවය අයිත්වෙලා ජේත ස්වභාවයට පත්වුණා.

ඒ වාගේ බලවත් කමී නිසා ප්‍රතිසන්ධි කමී ශක්තිය වෙනස්වෙන්න පුළුවන් අවස්ථා බොහෝම කලාතුරකින් තියෙනවා. එහෙම නැතුව මේ කමියට ලැබෙන විපාක අපට

වෙනස්කරන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. ඒක කමියට අනුකූලව ලැබිලා තියෙන එකක්.

ඒ නිසා තමයි ඇහැ-කන-නාසය-දිව-ශරීරය කියන මේ ආයතන ටික කමියට අනුව ලැබෙන ඒවා යි කියලා අපි කිව්වේ. ඒවා මේ අපට හිතට අනුව ලැබෙන දේවල් නෙවෙයි. හිතක් උපදිනකොට ඇහැ උපදිනවා නෙවෙයි. ඒක කමියට අනුව ලැබෙන එක යි. නමුත් ඒ ඇහැ උපකාර කරගෙන අපි රූප බලනවා කියන කාරණාවේ දී හිත වැයවෙනවා. අපි රූප දැක්කත්, නැතත් මේ ඇහැ කියන එක කමියට අනුව ඉපදෙමින්, නැතිවෙමින්, ඉපදෙමින් නැතිවෙමින් පවතින රූපයක්. කන-නාසය-දිව-ශරීරයත් එහෙම යි.

නිරෝධසමාපත්තියට සමවැදිවිටි උතුමන්වහන්සේගෙන්, සියලු විත්ත-වෛතසික ධර්මයෝ නිරුද්ධ යි කියලා අපි දන්නේ ඒ නිසා යි. නමුත් කමීප රූපයෝ වෙසෙසින් ප්‍රසන්න යි කියලා කියනවා. මොනවාද ඒ කමීප රූපයෝ? ඇහැ-කන-නාසය ආදී කමීප රූපයෝ. ඒවා කමියට අනුව ලැබෙන දේවල්. හිතට අනුව ලැබෙන දේවල් නෙවෙයි.

ඉතින් අන්න ඒ නිසා මේ විපාක කියන ධර්මයා පිළිබඳව ඒ විදියට අපි දැනගෙන ඉන්න ඕන.

එතකොට මේ සංඛාරය නිසා ලැබෙන විපාක අපි ආපහු දැන් කතාකරගන්න ගියොත්: මෙතැන (11 වැනි පිටුවේ සටහන බලන්න.) ඉස්සරෝම තියෙනවා අහේතුක කුසල විපාක විඤ්ඤාණ පහ කියලා. මේ අහේතුක කුසල විපාක විඤ්ඤාණ පහ කියලා සඳහන් වෙන්නේ වක්ඛු විඤ්ඤාණ, සෝත විඤ්ඤාණ, සාණ විඤ්ඤාණ, ජ්විහා විඤ්ඤාණ, කාය

විඤ්ඤාණ කියන පහ යි. ඒවා අහේතුක යි. අහේතුක යි කියලා කියන්නේ, මේ වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියලා කියන්නේ අපට රූප පෙනෙන සිත යි. “මම රූප දකිනවා” කියලා කියන තැන වක්ඛු ප්‍රසාදයට රූපයක් ගැටුනහම ඒ රූපය දැකීම වශයෙන් සිතක් උපදිනවා. ඒ සිත ඉපදීම නිසා තමයි අපට “යමක් පෙනෙනවා” කියලා කියන්නේ. යමක් පෙනෙනවා නම් එතැන සිතක් ඉපදිලා. මොන සිත ද ඉපදිලා තියෙන්නේ? වක්ඛු විඤ්ඤාණ සිත ඉපදිලා. ඒ සමගම තවත් ස්කන්ධ පහක් එතැන සකස්වෙලා තියෙනවා.

එතකොට ඒ වක්ඛු විඤ්ඤාණ සිත කියලා කියන්නේ යමක් පෙනීම කරන සිත යි. ඒ සිත අපි වෙන්කරලා ගත්තොත් - දැන් පෙනෙනවා කියන සිද්ධිය තුළ අපි මනුස්සයෙක් දකිනවා කියන තැන ගනිමු. එතැන වක්ඛු විඤ්ඤාණය විතරක් නෙවෙයි, එතැන-කුසල-අකුසල කමීත් එක්ක මනෝ විඤ්ඤාණය ආදී මේ සිත් රාශියක් එකතුවෙලා, අතීත දේවලුත් එකට ගැටගහලා තමයි අපි “මනුස්සයෙක් දකිනවා” කියන සිද්ධිය වෙන්නේ. එහෙම නැතුව හුදු දැකීම විතරක් වෙත, දකින දේ, දැක්කේ මේක යි. මේ අසවල් දේ කියලා අපි හඳුනාගන්න පෙර, හුදු පෙනීම් මාත්‍රය විතරක් සිද්ධවෙන සිතක් උපදිනවා. අන්න ඒකට තමයි වක්ඛු විඤ්ඤාණ සිත කියලා කියන්නේ.

අභිධම්මය දන්නා අයට මේවා ගැඹුරු නැහැ. නො දන්නා අයට මේවා ගැඹුරු යි. නමුත් මේවා අපට ඉගෙනගන්න වෙනවා. මේවා අපට නො තේරෙන්නේ අපි ධම්මය ඉගෙනගත්තේ නැති නිසා ම යි. ඒ නිසා මේ ධම්මය තමයි ඇත්තට ම අපි ඉගෙනගතයුත්තේ. ධම්මය කියලා කියන්නේ අපේ ජීවිතයේ ඇතුළාන්තය යි. අපි නො දන්නා දේවල්

පිළිබඳව යි. අපි සෑම වේලාවේ ම මේ සසර ගමනේ ඉගෙන ගත්තේ ම බාහිර දේවල් පමණයි. සම්මුති දේවල් පමණයි. අපි උගත්කම් කියලා කතාකරන්නේ ඔක්කෝම සම්මුතිය පදනම්වෙව්වි දේවල්වලට යි. ඒවා කාලික දේවල්. ඒ දේවල් යම් විෂයකෂේත්‍රයකට පදනම්වෙලා. සම්මුතියේ හුදු දැනීම් මාත්‍ර පමණයි ඒවා. ඒවා අපට මේ සසර ගමන කෙටිකරගන්න හේතුවෙන්නෙත් නැහැ. ඒවා කලින් කලට ඒ දැනුම් වෙනස් වෙනවා. ඒවාට කිසිම ස්ථිරත්වයක් නැහැ.

මම නිතර මතක්කරලා තියෙනවා, අපි ධර්මය ඉගෙනගත්තොත්, මේ ධර්මය පින්වතුනි, තුන්කාලයට ම එක යි. කොතැන ගියත් මේ ධර්මය අප තුළ පිහිටවෙනවා. ඒ නිසා ධර්මය කියලා කියන්නේ වෙන බාහිර සංකල්ප නෙවෙයි. ධර්මය කියලා කියන්නේ

- අප තුළ දුක් උපදවන්නේ කොහොම ද,
- සැප උපදවන්නේ කොහොම ද,
- දුකෙන් මිඳෙන්නේ කොහොම ද,
- මේ මමය-මාගේය කියලා ගත්තු තැන තියෙන්නේ මොනවා ද,

මෙන්න මේ අපි නොදන්නා, අපගේ ම ඇතුළත සිද්ධාන්ත තමයි උගන්නන්නේ.

ඒ නිසා අපි ඒවා ටික ටික හරි ඉගෙනගන්න ඕනේ. අමාරු වුනත් වෙහෙසිලා ඉගෙනගන්න ඕනේ. උවමනාව තියෙනවා නම් බැරිකමක් නැහැ.

එතකොට අහේතුක කුසලවිපාකවිඤ්ඤාණ පහේ අහේතුක කියලා කියන්නේ - දැන් ඒක තමයි මම පැහැදිලිකරන්න

යන්න සුදානම්වුනේ. (දැන් මේක ගත්තහම අහේතුක කියන කොටස යි අපි මේ කතාකරන්නේ.) එතකොට මේ අහේතුක අහේතුක කියන තැන හේතු - අහේතු කියලා කියන්නේ සිතක් බලවත් කරන්න හේතුවන ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ, අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ කියන මෙන් මේ ධර්මය යි. එතකොට ඒ සිතක් බලවත් කරන කමී බවට පත්කරන හේතු මේ සිතේ යෙදිලා නැහැ. අහේතු කියලා කියන්නේ ඒකේ ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ හෝ අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ කියන කුසල හෝ අකුසල ධර්ම කිසිවක් මේ සිත ඇතුළේ නැහැ.

අහේතුක කුසල විපාක විඤ්ඤාණ පහ කියලා කියන්නේ, චක්ඛු විඤ්ඤාණ, සෝත විඤ්ඤාණ, ඝාණ විඤ්ඤාණ, ජ්වහා විඤ්ඤාණ, කාය විඤ්ඤාණ. එතකොට මේ සිත පිරිසිදු සිතක්. මේකෙන් කරන්නේ හුදු දැකීම මාත්‍රය පමණ යි. මේකේ කෙලෙස් නෑ, කමී නෑ, අනුශයවත් මේ සිත ඇතුළේ සම්ප්‍රයුක්තවෙලා නැහැ.

එතකොට එහෙම ගත්තහම මේ සිත කාටත් පොදු සිතක්. රහතන්වහන්සේට, බුදුරජාණන් වහන්සේට, පෘතග්ජන අයට, තිරිසන්ගත සත්ත්වයන්ට, නිරයේ ඉන්න සත්ත්වයන්ට, මේ පෙනෙනවා කියන සිද්ධිය හැමෝට ම පොදු යි.

ඊට පස්සේ තමයි, මේ පෙනෙනවා කියන සිද්ධියේ ඇත්ත නො දන්නාකම නිසා තමයි ආපසු ඒ දැකීම අරභයා අපි විකෘති සිත් ඇතිකරගන්නේ. අරභයා සත්ත්ව-පුද්ගලභාවයෙන් අදහස් ඇතිකරගෙන ඒවා ඔක්කෝම අර පෙනෙන දේට ගැටගහලා අපි කුසල් අකුසල් ඇතිකරගන්නේ මේකේ ඇත්ත නො දන්නා අවිද්‍යාව නිසා යි. එතකොට මේ විපාකය අහේතුක කුසල විපාක ගත්තහම ඒ විදියට චක්ඛු විඤ්ඤාණ සෝත විඤ්ඤාණ, ඝාණ විඤ්ඤාණ, ජ්වහා විඤ්ඤාණ, කාය

විඤ්ඤාණ කියන මේ පහ අහේතුක කුසල විපාක පහ යි. මේවාට කියනවා තව ටිකක් පඤ්චවිඤ්ඤාණයෝ කියලා. එතකොට මේවා කුසලවිපාක පඤ්ඤවිඤ්ඤාණ ස්වභාවයෙන් තමයි අපි සසර කුසලකමීයන් කරපු නිසා ඒ කුසලය නිසා අපට මේ ජීවිතයේ ත් මේවා අපට මේ ජීවිතයේ ලැබෙන ප්‍රචාත්ති විපාක තමයි - අපි ඉදිරියේ දී ඒගැන කතා කරමු. ප්‍රචාත්ත විපාක හැටියට.

දැන් අපට හොඳ ඉෂ්ඨ වූ, කාන්ත වූ, මනාප වූ රූප දකින්න ලැබෙනවා. හොඳ ශබ්ද අහන්න ලැබෙනවා. ඉෂ්ඨ ශබ්ද අහන්න ලැබෙනවා. ඉෂ්ඨ වූ මනාප වූ ගන්ධයන් අපට ආග්‍රහණය කරන්න ලැබෙනවා. ඉෂ්ඨ, මනාප වූ රසයන්, කෑම බීම ආදී රසයන් අපට භුක්ති විඳින්න ලැබෙනවා. ඒ වාගේ ම කයට ඉෂ්ඨ වූ, මනාප වූ පහස ලැබෙනවා.

මෙන්න මේ හැම එකක් ම ලැබෙන්නේ අපි කරපු කමීයට අනුකූලව, කුසල විපාකයක් හැටියට යි. ඒවා තමයි මේ අහේතුක කුසල විපාක කියලා කියන්නේ. අපි ජීවත්වෙන මේ ජීවිතය තුළ අපට මේ දේවල් මිශ්‍රව ලැබෙනවා නේ. අපට කෙනෙකුගෙන් බැණුම් අහන්නත් වෙනවා, ගුණ අහන්නත් වෙනවා. කෙනෙකුගෙන් අපට ගුණ අහනවා කියලා කියන්නේ එයාට ඉෂ්ඨ වූ සෝත විඤ්ඤාණයක් ඒ ඔහුට ලැබුණේ. ඒකට අපි සඳහන් කරන්න වෙන්නේ එයාට මේ කුසල විපාක සෝත විඤ්ඤාණයක් හටගත්තේ. ඔහුට ඒ විදියට කීර්ති ප්‍රශංසා ලැබුණේ මොකක් නිසා ද? සසර කරපු කමීයට අනුකූලව යි.

එතකොට ඒකෙම යට තියෙනවා අහේතුක අකුසල විපාක විඤ්ඤාණ පහයි කියලා. මේක ම ඒ අහේතුකභාවය ඒ විදියට ම තියාගෙන, අනිෂ්ඨ වූ වකඬු විඤ්ඤාණ, සෝත

විඤ්ඤාණ, සාණ විඤ්ඤාණ, ජීවහා විඤ්ඤාණ, කාය විඤ්ඤාණ කියන පහ ඒකත් අකුසල කමීයට අනුකූලව අපට ලැබෙන විපාකයක්.

එතකොට ඒකත්, දැන් අපි මනුස්සයෙක් වශයෙන් ඉන්නකොට අපට අනිෂ්ඨ වූ රූප දකින්න ලැබෙනවා. අනිෂ්ඨ වූ ශබ්ද අහන්න ලැබෙනවා. නින්දා අපහාස කියන ඒවා අපට අහන්න ලැබෙනවා. සමහර විට, අපි කියමු කාය විඤ්ඤාණය ගත්තොත්, දුක්, ලෙඩවෙලා, දුක් උපදිනවා. සමහර අයගෙන් ගුටි බැට කන්න වෙනවා. ආයුධ පහරවල්වලට ලක්වෙනවා. එතකොට ඒ අකුසල විපාකය කාය විඤ්ඤාණයට, කාය වේදනාව ඇතිවෙනවා කියන්නේ කාය විඤ්ඤාණය උපදිනවා.

ඒවා ලැබුණේ කුමක් නිසා ද? අපි පෙර අකුසල කමී කරපු නිසා ඒකේ විපාකයක් වශයෙන් තමයි ඒවා අපට ලැබෙන්නේ. අනිෂ්ඨ වූ, අමනාප වූ, රූප දකින්න ලැබෙන බව යි. ධර්මයේ සඳහන්වෙනවා, මහණෙනි වච්ඡ එස්සායතන නම් නිරයක් තියෙනවා කියලා. ඒ නිරයේ දී, ඒ නිරි සත්ඤ්ඤානං හැම වෙලාවේ ම දකින්න ලැබෙන්නේ, ඇස්වලට පෙනෙන්නේ හය, තැතිගැනීමෙන් යුක්ත වූ අනිෂ්ඨ වූ, අමනාප වූ රූපයන් ම යි. ඒ වාගේ ම ‘කොටාපියච්, මරාපියච්’ කියලා මේ විදියට රළු, පරළු බස්වලින් කියන වචන ම යි අහන්න ලැබෙන්නේ. අමිහිරි වූ, උහුලන්න බැරි ගණයන් ම යි නාසයට ලැබෙන්නේ. අමිහිරි වූ, කටුක, කකීශ වූ රසයන් ම යි ලැබෙන්නේ තමන්ගේ දිවට. අමිහිරි වූ අමනාප වූ ස්පඨියන් ම යි ලැබෙන්නේ. උල්වලින් අනිනවා වෙන්න පුළුවන්, කාරම් දිය වක්කරනවා වෙන්න පුළුවන්,

ලෝ දිය වක්කරනවා වෙන්න පුළුවන්. මහා සැඩපරුෂ බල්ලන් විසින් සපා කනවා.

මේ විදියට ඇයි මේ? ඔක්කෝම තමන් කරපු කමියට තමන්ට මේ විපාක ටික සකස්වෙලා තියෙනවා. ඒ ධර්ම වශයෙන් ගත්තොත් අපට, ඒවා තමයි අහේතුක අකුසල විපාක ටික. මෙන්න මේ ටික. *අහේතුක අකුසල විපාක විඤ්ඤාණ පහයි.* අනිෂ්ඨ අමනාප වූ රූප දකින්න ලැබෙනවානම් අපිට, එව්වා අහේතුක අකුසල විපාක වක්ඛු විඤ්ඤාණ යි. අනිෂ්ඨ වූ අමනාපයන් අහන්න ලැබෙන කොට, ඒවාට කියනවා අහේතුක, අකුසල විපාක සෝත විඤ්ඤාණ ය කියලා. අන්න ඒ විදියට යි.

එතකොට මේ කුසල පැත්තේ ගත්තත්, ඒ වාගෙ යි. ඉෂ්ඨ වූ හොඳ රූපයක් අපට රූප පෙනෙනවා නම්, එතැන්ට කියනවා අහේතුක කුසල විපාක වක්ඛු විඤ්ඤාණ ය. හොඳ ශබ්ද අහන්න ලැබෙනවා නම් අන්න ඒකට කියනවා අහේතුක කුසල විපාක සෝත විඤ්ඤාණ ය කියලා. හොඳ රසයන් දැනෙනවා නම් අපි කියන්නේ අහේතුක කුසල විපාක ජීව්හා විඤ්ඤාණය කියලා යි. මේ පඤ්චවිඤ්ඤාණය කියන කොටස තමයි ඒ කතාකරේ.

මේ ඔක්කෝම අපට ලැබෙන්නේ කමියට අනුකූලව යි. මේකට හොඳ උපමාවක් වශයෙන් අපට: දැන් සමහර අයට මේක හිතෙන්න පුළුවන්, ඇත්තට ම අපට ඒ දේවල් ලැබෙන්නේ කුසලයට, අකුසලයට අනුකූලව ම දකියලා. ඔවු. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේවා සඳහන් කරන්නේ *කාමාවචර කුසලසස කම්මසස කටතතා උපධිවතතා විපාකා වකඛු විඤ්ඤාණං, සොත විඤ්ඤාණං, සාණ විඤ්ඤාණං, ජීව්හා විඤ්ඤාණං, කාය විඤ්ඤාණං, මනෝ විඤ්ඤාණං* කියලා

මන්න ඒ පෙළේ ඒක සඳහන් වෙනවා. මහණෙනි, කාමාවරවර කුසල කමියක් කළ බැවින්, රැස්කළ බැවින්, වැඩු බැවින්, විපාක වූ වක්ඛු විඤ්ඤාණ, සෝත විඤ්ඤාණ, ඝාණ විඤ්ඤාණ, ජ්වහා විඤ්ඤාණ, කාය විඤ්ඤාණ, මනෝ විඤ්ඤාණ, උපදනේ වේ කියලා අපට පෙළ දහමේ සඳහන් වෙනවා. ඔබට බලාගන්න පුළුවන්, පෙළේ ම තියෙනවා.

එහෙනම් මේ දැකීම, ඇහීම කියන මේ දේවල් හොඳ-නරක වශයෙන් අපට ලැබෙන්නේ, කමියට අනුකූලව ම යි. එහෙම කමියක් නො තිබුණා නම්, ඒ දේවල් ලැබෙන්නේ නැහැ කියන කාරණාව අපි ධර්මානුකූලව ඔප්පුකරගන්න ඕන. ඒ නිසා නේ ඇතැම් අයට කමියට අනුකූලව ම ලැබෙන්නේ. සමහරු අනුවෙලා උපදිනවා. එයාලාට කවදාවත් රූප දකින්න හම්බවෙන්නේ නැහැ. සමහරු බිහිරිවෙලා උපදිනවා. එයාලාට කවදාවත් ශබ්ද අහන්න ලැබෙන්නේ නැහැ. ඒ වාගේ දැන් සමහර අයට හොඳ දේවල් ම අහන්න, දකින්න ලැබෙනවා. සමහර අයට එහෙම නැහැ.

ඔබ අහලා ඇති සුමනා සූත්‍රය කියලා. සුමනා සූත්‍රයේ දී සඳහන් වෙන්නේ සුමනා කියන රාජකුමාරිය ඉන්නේ කොසොල් රජ්ජුරුවන්ගේ රාජ නිවසේ. එහි ඉපදුනා නේ දරුවන් දෙදෙනෙක්. පෙර බුද්ධ සාසනයක හිඤ්ඤන් වහන්සේලා දෙදෙනෙක් වශයෙන් ඉපදිලා, මේ දෙන්නාගෙන් එක්කෙනෙක් විදේශිනාධුර යි. අනික් කෙනා පින්කම් කරමින්, දානා දී කුසල් කරමින් සාරාණිය වත් පුරමින් මේ ධර්ම මාගීයේ ගියපු එක්කෙනෙක්. යහළුවන් දෙදෙනෙක්. එක්කෙනෙක් දානාදී කුසල් කරේ නැහැ. එයා විපස්සනා පැත්ත ම විතරයි ගියේ. මේ දෙන්නා ම කම්මානුරූපව අර රජ ගෙදර ඉපදුනා. එක්කෙනෙක් ඉපදුනා, සිරියහන් ගබඩාවේ රජ

මෙහෙසියට දාව. අනික් කෙනා ඒ ගෙදර ම වැඩකාරියට දාව ඉපදුනා, එක ම රජ ගෙදර.

මේ දෙන්නාට ජාතිස්මරණය පහළවුණා. පහළවෙලා බලනකොට එක්කෙනක් ඉන්නේ බොහෝම සැප සහිතව සිරියහනේ. එයාට ඉන්නේ දැසිදස්කම්කරුවෝ, කිරි මව්වරු එයාට උපස්ථාන කරනවා. එයාට ආහාර පාණ බොහෝ ම ඉෂ්ඨ ලෙස ලැබෙනවා. අරයා සමහරවිට පැදුරු කඩමාල්ල යි ඉන්නේ. ආසනයත් පහත්, නීව ආසනයක්. එයාට ලැබෙන විපාකයත් බොහෝ අනිෂ්ඨ දේවල්. ආහාර පානයත්, කාය ස්පඨියත් බොහෝ ම අනිෂ්ඨ යි. දැන් මෙන්න ඒ එක ම තැන ඉපදුණත් කමානුකුලව ලැබිවිටි හැටි.

අන්න ඒ නිසා තමයි ඒ සඳහන් කරේ මේවා කමියට අනුකුලව ලැබෙනවා කියලා. එතකොට ඒ විපාක - **සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං** කියන කොටස තමයි ඔබට මේ පැහැදිලිවෙන්නේ.

ඒක අපැහැදිලි නම් ඔබට, ප්‍රශ්නවලදී, ඒක තව ටිකක් පැහැදිලි කරගන්න.

ඊළඟට තව කොටසක් තියෙනවා. දැන් මේ පඤ්චවිඤ්ඤාණ දෙක කතා කරේ කුසල-අකුසල වශයෙන්. ඊට පස්සේ මේකේ අහේතුක කුසල/අකුසල විපාක මනෝධාතුව යි.

මනෝ ධාතුව කියලා කියන්නේ මේක ඉතින් ටිකක් පැහැදිලිකරගන්න හරි අමාරුයි, මේ අභිධම්මය නො දන්නා අයත් එක්ක. නමුත් මේක මේ මනෝ විඤ්ඤාණ මට්ටමෙන් උපදින සිතක්. මේ ඇහේ, කනේ ප්‍රසාද තුළ උපදිනා සිත් නෙවෙයි මේවා. මේවා මනෝ විඤ්ඤාණ නෙවෙයි. හෘදය

වස්තුව ඇසුරුකරගෙන උපදින හිතක්. මේක අපි රූපයක් සාමාන්‍යයෙන් හඳුනාගන්නකොට අපි යමක් රූපයක් තේරුම්ගන්න පෙර, රූපයක් තේරුම්ගන්නේ වකඩු විඤ්ඤාණ හිතකින් නෙවෙයි. මනසිනුයි ඒක තේරුම්ගන්නේ. හදය වස්තුව ඇසුරුකරගෙන උපදින මනෝ විඤ්ඤාණ මට්ටමෙන් තමයි රූපයක් අපි මේ අසවල් දේ යි කියලා අතීත අත්දැකීම්වත් එක්ක එකතු කරලා තේරුම් ගන්නේ.

එහෙම ඇහැට ගැටිවිච්චි රූපයක් අපි මනසින් තේරුම්ගන්නකොට ඒ මනසට උපකාර වශයෙන් අතර මැද සිත් ටිකක් උපදිනවා. අන්න ඒවාට තමයි කියන්නේ මනෝධාතුව කියලා. කෙලින් ම අපි සිතිය යමක් අරමුණු කරනවා නම්, ඒක පැහැදිලිව පෙනෙනවා. දැන් අපි කියමු, අතීතයේ දැකපු දෙයක් සිහිවෙන කොට කෙලින් ම අපේ මනසින් ම යි අරමුණු කරන්නේ. නමුත් ඇහැට පෙනෙන දෙයක් පිළිබඳව අපි තේරුම්ගන්න කොට ඒ අරමුණ ගන්නේ ඇහැ හරහා යි. එතකොට ඒ ඇහැ-කත-නාසය-දිව-සරීරය කියන මේ පඤ්චායතනය හරහා අරමුණක් මනසින් තේරුම්ගන්න කොට ඒකට අතරමැද උපකාරක සිත් ටිකක් අවශ්‍ය යි. ඒකට **මනෝධාතූත්‍රිකය** කියලා අභිධම්මයේ සඳහන්වෙනවා. ඒ සිත තමයි මේ **මනෝධාතූ** කියලා කියන්නේ. අර ඇහින් දැකපු දේ පිළිගැනීම වශයෙන් සිතක් උපදිනවා. ඒකට **සම්පට්ච්ඡණ සිත** කියලා නමක් සඳහන්වෙනවා. සම්පට්ච්ඡණ සිත. ඒක ඒ සම්පට්ච්ඡණ සිත කුසල විපාකයක් නම් ඒක අහේතුක කුසලවිපාක මනෝ ධාතුව හෙවත් සම්පට්ච්ඡණ සිත. අකුසලයක් නම් අකුසලවිපාක මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතුව, අකුසලවිපාක

සම්පටිච්ඡණ සිත හැටියට ධර්මයේ සිත නම්කරලා තියෙනවා.

මේක සමහර කෙනෙකුට ගැඹුරු, නො තේරෙනවා වෙන්න පුළුවන්. නමුත් මේ අපේ කමියට අනුකූලව අපේ සන්ථාන තුළ, අපි නො දැනුවත්ව වුණත්, මෙහෙම සිතක් උපදිනවා කියන එක යි, මම මේ තේරුම්කරන්න උත්සාහකරලා තියෙන්නේ. නමුත් මේ අභිධර්මය දන්න කෙනාට මේකේ රසයක් එන්න පුළුවන්. එතකොට කමියට අනුව එහෙම සිතකුත් ලැබෙනවා.

අහේතුක මනෝවිඤ්ඤාණධාතු (සන්තීරණ සිත්) තුණක් සන්තීරණ සිත් තුණක් තියෙනවා, කුසල අකුසල වශයෙන්.

ඊට පස්සේ සහේතුක කාමාවචර විපාක සිත් අට කියලා කමියට අනුව සිත් අටක් ලැබෙනවා. ඒවා තමයි මේ. අපි කියමුකො අපි සහේතුක කාමාවචර විපාක සිත් අට කියලා කියන්නේ විපාක වශයෙන් : අපි දැන් පෙර කුසල කමියක් කරහම, ඒ කුසල කමියට ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් අපට විපාකයක් වශයෙන් ලැබෙන්නේ, මෙන්න මේ සිත් අටෙන් එකක්. මේ සිත් අටෙන් එකක් තමයි අපේ ප්‍රතිසන්ධි සිත වෙන්නේ. ඒක ම තමයි අපි භවය පවත්වන, භවාච්ච සිත කියලා කියන්නේ.

අපට ඒක ප්‍රකට නැහැ. අපේ ප්‍රතිසන්ධි සිත අපට ප්‍රකට නැහැ නේ. නමුත් ඒ ප්‍රතිසන්ධි සිත මෙන්න මේ කියන අටෙන් එකක්. මේ අටෙන්, එක ලැබුණේ අපි පෙර ජීවිතයේ කරපු කමියට අනුකූලව යි. ඒ නිසා අපි හොඳ ඉෂ්ඨ වූ කමියක් කරා නම් මේ ප්‍රතිසන්ධි සිත තුළින් අපට හොඳ රූපයක් හදලා දීලා, හොඳ විපාක ටිකක් ගෙනත් දෙනවා. ඒ

ප්‍රතිසන්ධි සිත දුච්ච නම් මනුස්සයෙක් වුණත් සමහර විට අපි අත් වෙලා, ලෙඩ වෙනවා, බිහිරිවෙලා, අංගවිකල වෙලා, මේ වාගේ දේවල් වෙන්න පුළුවන්.

බොහෝවිට ඒ අංගවිකල වීම් වෙන්නේ නැහැ, මේ සිත් අටෙන්. ඒක පසුව අපි පැහැදිලි කරගනිමු.

නමුත් මේ දුච්ච එකක් නම් මේ අට තුළ තියෙනවා, හොඳ ප්‍රබල සිත් තියෙනවා, දුච්ච සිත් තියෙනවා. මේ ඔක්කෝම විපාක සිත්. එතකොට මේ අට පෙර කරපු අපි ප්‍රබල හෝ දුබල හෝ කුසල කමීයන්ට අනුකූලව ලැබිවිටි ටිකක්. එතකොට රූපාවචර සිත් පහ කියලා කියන්නේ මේ මනුස්ස ජීවිතයක හෝ භවයක ඉන්නකොට රූපාවචර ධ්‍යාන ලබාගත්තහම ධ්‍යානයට බලය, ධ්‍යානය නමැති කුසල කමීයට බලයෙන් රූපාවචර ලෝකවල උපද්දවන ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් උපදවන සිත් පහ තමයි මේ රූපාවචර විපාක සිත් කියලා කියන්නේ.

අරූපාවචර විපාක සිත් හතරයි. අරූපාවචර විපාක සිත් කියලා කියන්නේ අරූපාවචර ධ්‍යාන උපදවා ගත්ත කෙනෙකුට ඒ කමීයේ විපාක වශයෙන් අරූපාවචර ලෝක හතරෙන් යම් තැනක උපද්දවනවා නම්, ඒ විපාක සිත් හතර තමයි මේ තියෙන්නේ.

(එතකොට, දැන් අපි පිටුව මාරුකරගත්තා.)

එතකොට මේකේ සඳහන් වෙන්නේ, දැන් අපි කතාකරපු පුඤ්ඤාභිසංඛාර, අපුඤ්ඤාභිසංඛාර, ආනෙඤ්ඤාභිසංඛාර කියලා කොටස් හතරක් කතාකරා නේ.

කාමාවචර පුඤ්ඤාභිසංඛාර ප්‍රත්‍යන් (සිත් 16)

- අභේතුක කුසල විපාක විඤ්ඤාණ - 5
- අභේතුක කුසල විපාක මනෝධාතු (සම්පට්ච්ඡන) - 1
- අභේතුක කුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතුව (සන්තීරණ) - 2
- සභේතුක කුසල විපාක - 8

අපුඤ්ඤාභිසංඛාර ප්‍රත්‍යන් (සිත් 7)

- අභේතුක අකුසල විපාක විඤ්ඤාණ - 5
- අභේතුක අකුසල විපාක මනෝධාතුව (සම්පට්ච්ඡන) - 1
- අභේතුක අකුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතුව (සන්තීරණ) - 1

දැන් අපි කතා කරපු පුඤ්ඤාභිසංඛාර, අපුඤ්ඤාභිසංඛාර ආනෙඤ්ජාභි සංඛාර තියලා කොටස් හතරක් කතා කරා නේ.

රූපාවචර සංඛාර - 5

රූපාවචර පුඤ්ඤාභිසංඛාර → රූපාවචර විපාක සිත් - 5

ආනෙඤ්ජාභි සංඛාර - 4

අරූපාවචර පුඤ්ඤාභිසංඛාර → අරූපාවචර විපාක සිත් - 4

එතකොට ඒ හතරේ දී අපි මෙතෙක් විස්තර කරගෙන ආවේ ඒ අනුව යි. දැන් එතකොට පුඤ්ඤාභිසංඛාරයට අනුව මෙන්න මේ විපාක ටික ලැබෙනවා. (ඉහල 29වැනි පිටුව

බලන්න.) පුඤ්ඤාභිසංඛාරයට අනුව මෙන්ම මේ ටික ඔක්කෝම ලැබෙනවා.

කාමාවචර පුඤ්ඤාභිසංඛාර ප්‍රත්‍යන් (සිත් 16)

අහේතුක කුසල විපාක විඤ්ඤාණ - 5

අහේතුක කුසල විපාක මනෝධාතු (සම්පට්ච්ඡන) - 1

අහේතුක කුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතුව (සන්තීරණ) - 2

සහේතුක කුසල විපාක - 8

අපුඤ්ඤාභිසංඛාරයට අනුව මේ ටික ලැබෙනවා.

අපුඤ්ඤාභිසංඛාර ප්‍රත්‍යන් (සිත් 7)

අහේතුක අකුසල විපාක විඤ්ඤාණ - 5

අහේතුක අකුසල විපාක මනෝධාතුව (සම්පට්ච්ඡන) - 1

අහේතුක අකුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතුව (සන්තීරණ) - 1

එතකොට මෙතැන තියෙන අහේතුක කුසල විපාක විඤ්ඤාණ පහක් අපි කතාකරා. අහේතුක කුසල විපාක මනෝධාතු එකක් තියෙනවා. අහේතුක කුසල විපාක මනෝ විඤ්ඤාණධාතුව කියලා මේක සන්තීරණ සිත හැටියට සඳහන් වෙනවා. මේ ඔක්කෝම අහේතුක විපාක යි. කමීයට ලැබිවි විපාක යි. මේ සිත්වල එකකවත් නෑ කුසල අකුසල අර කියාපු හේතු නැහැ. ඒ නිසා කමහි අහේතුක කියලා

කියන්නේ. සහේතුක විපාක අට කියලා කොටසක් ලැබිලා තියෙනවා. මේවා ඔබට සමහරවිට කෙනෙකුට තේරෙන්නේ නැතුව ඇති. නමුත් මේ විපාක කියන දේ යටතේ යම් විග්‍රහයක්, ඔබ යම් දැණුමක් ඇතිකරගෙන තිබීම වටිනවා කියන එකෙන් තමයි මම මේ කතාකරන්නේ.

එතකොට අපුඤ්ඤාභිසංඛාර හැටියට සිත් හතක් පෙන්නවා. විපාක වශයෙන්. එතකොට අපි අකුසල කමීයක් කරොත් අකුසලයට අනුව ඒකේ විපාක වශයෙන් මෙන් මේ සිත් හත ලැබෙනවා. මෙතැන පහයි. අහේතුක කුසල විපාක පහයි. අහේතුක අකුසලවිපාක මනෝධාතුව, අතන අහේතුක අකුසල විපාක මනෝ විඤ්ඤාණ පහ. ඊට පස්සේ අහේතුක කුසල විපාක මනෝ විඤ්ඤාණ ධාතුව කියන මේ සිත් හත ලැබෙනවා.

මේ ඔබ සිත් මේ වචනවලට මේ හිත පිළිබඳව ඔබ එව්වර වෙහෙසක් ගන්න ඕනේ නැහැ. නො දන්න කෙනෙක් මේකේ ඔබ දැනගතයුතු දේ තමයි, මේ සිත් තුළින් මේ අකුසල සිත් ගත්තහම මේ සිත්වලින් කරන්නේ මොකක් ද? ඒකයි ඔබ වටහාගන්න ඕන. හිතේ වචන නෙවෙයි අපට අවශ්‍ය. මේක දන්නේ නැහැ කියලා පැත්කට දාන්න නෙවෙයි, මේකේ දැණුම ඔබ ගත්තොත්, ඒක මම ඔබට කියලා දෙන්නම්.

අපි අකුසල කමීයක් කරොත්, සතුන් මරණවා, හොරකම් කරනවා, ආදී මේ වාගේ අකුසල කමීයක් කරොත්, ඒ අකුසල කමී අපට පල දෙන්නේ මෙන් මේ සිත් හතෙන්. ඒකයි අපි ඉගෙනගන්නේ.

මේ සිත් හත ඉගෙනගත්තහම අපට ඇතිවන අවබෝධය මොකක් ද? කෙනෙක් දුක් විඳිනවා නෙවෙයි. දුකක්

උපදිනවා. යම් දුකට හදාගත්තු හේතුවක් නිසා. එතකොට ඒ දුකට හේතුව තමයි, අපි කරපු අකුසල කමියෝ. ඒ හේතුව නිසා අපට ලැබෙන දුක් වූ විපාක හෙවත් ඵල ධර්මියෝ තමයි, මෙන්න මේ කියපු සිත්. මේ සිත් නිසා තමයි අපට දුක් ඇතිවෙන්නේ.

උදාහරණයක් වශයෙන්, ඔබට මම තේරෙන මේකේ හිතක් ගත්තොත්, දැන් ඔබට මහා දුක් වූ ලෙඩක් හැදෙනවා. දැන් අපට කායික වේදනාවක් අධිකව ලැබෙනවා. දැන් ඒ කායික වේදනාව ඔබට ගෙනැව් දුන්නේ මොකකින් ද? මෙන්න මෙතැන තියෙන, මේ තියෙන අකුසල විපාක විඤ්ඤාණ පහේ තියෙන අහේතුක අකුසල විපාක, කාය විඤ්ඤාණය තමයි එතැන ඉපදුනේ. නමුත් ඒක අපි දන්නේ නැතුව අපි, 'මම ලෙඩවුණා, මගේ කය අමාරු යි, කයේ වේදනා' කියලා අපි ඔක්කෝම වැරැදි වශයෙන් ගැටගහගන්නවා.

ඒ ධර්මතාවය ම තමයි මෙතැන තියෙන්නේත්, ඒත් අකුසලයට අනුව ලැබෙන අකුසල විපාක මනෝධාතුව කියන එකෙන් එතැනින් වෙන්නේ, මනසට මේක ලැබෙනවා. දැන් අතන ලැබුණේ කයට නේ.

ඊට පස්සේ අහේතුක අකුසලවිපාක මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතුව කියලා කියන්නේ, මෙන්න මේ සිත ඉතා ප්‍රබල සිතක්. මේකේ අපි දැනගතයුතු කොටසක් තියෙනවා. ඒ තමයි අපි යම් තාක් කල් අකුසල කමී කරනවා නම්, දැන් අපි දන්නවා නේ අකුසල සිත් දොළහක් තියෙනවා. එතකොට අකුසල කමී පට නම් දහයක් තියෙනවා - සතුන් මරණ, සොරකම් කරන ආදී වශයෙන්. එතකොට මේ අකුසල කමී පට දහයෙන් අකුසල කමීයක් යම් යම් එකකින් කරොත් ඒ අකුසල ධර්ම දහයට ම විපාක වශයෙන් ලැබෙන්නේ මෙන්න

මේ සිත යි. අහේතුක අකුසලවිපාක මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතුව යි. මේ සිත ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් උපදින්නේ සතර අපායේ තැනක යි. මේ සිත යම් තැනෙක ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් සකස්වුණොත් එතැන ඒ කෙනා අපි කිව්වොත් එහෙම විධියට, එතැන උපැත්ම තියෙන්නේ කොහේ ද, තිරිසන් අපාය, ප්‍රේතලෝකය, නිරය ආදී ඔන්න ඔය තැනක තමයි මේ සිත උපද්දවලා දුක් දෙන්නේ.

මේ සිතට හැකියාවක් තියෙනවා අර කරපු අකුසල කමී යම් කමීයකට කාර වූ, කටුක වූ විපාකයක් දියයුතු නම්, ඒ විපාක දීමේ ශක්තිය මෙන්න මේ අහේතුක අකුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතුවට තියෙනවා. ඒකෙන් තමයි ඒ සියලු දුක් උපද්දවන්නේ. යම් කිසි කෙනෙක් අපි කියමු, නිරයේ ඉපදිලා නිරා දුක් විඳිනවා නේ. දැන් එයාට ඒ නිරා දුක දැනෙනවා නේ. මනසට ත් දැනෙනවා නේ. ඒ නිරයේ ඉපැද්දුවේ කවු ද? කෙනෙක් ගිහිල්ලා ඉපැදුනා ද? නැහැ. එතකොට ඒ නිරයේ ඉපදිලා අපි මනසින් අනන්ත දුක් විඳිනවා නම් ඒ කෙනෙක් දුක් විඳිනවා ද? නැහැ. එහෙනම් ඒ කෙනෙක්-පුද්ගලයෙක් නැති තැන ඒ සියලු දුක් ඇතිවෙලා තියෙන්නේ මෙන්න මෙ බඳු සිතකින්. මේ කියන අහේතුක අකුසල විපාක මනෝ විඤ්ඤාණ ධාතුව නමැති සිතෙහුයි එබඳු දුක් උපද්දවන්නේ කියලා අපි තේරුම්ගත්තොත් අප තුළ තියෙන අර පුද්ගලභාවය අයින් වෙලා, ධර්මතාවයකට සිත යනවා.

එතකොට මේ සිත ඉපදුණේ කොහොම ද? කෙනෙක් ඉපැද්දුවා ද? නැහැ. ඉබේ ඉපැදුණා ද? නැහැ. අපේ වෛරකාරයෙක්, තරහකාරයෙක්, දෙවියෙක් මේ සිත ඉපැද්දුවා ද මේ නිරයේ? නැහැ. අපි කරපු අකුසල කමීයේ

ආනුභාවයෙනුයි මේ අහේතුක අකුසලවිපාක විඤ්ඤාණය ඉපැදුණේ. අන්න ඒ විදියට යි අපි ධර්මය තේරුම්ගන්නවා කියලා කියන්නේ.

ඒක ප්‍රඥාවක්. අපි ගියසැරේ කතා කරා නේ. අකුසලය දැනිද, අකුසල මූලය දැනි ද, ඒක සම්මාදිට්ඨියක් වෙනවා කියලා, අපි කතාකරා. අන්න එතකොට ඒ විදියට මේ පුඤ්ඤාභිසංඛාර, අපුඤ්ඤාභිසංඛාර ප්‍රත්‍යයෙන් උපදින විපාක ටික තේරුම්ගන්න.

ඊට පස්සේ තියෙන්නේ, රූපාවචර සංඛාර පහට අනුව රූපාවචර පුඤ්ඤාභිසංඛාර රූපාවචර විපාක ටික යි. ඒවා අපි අර ධ්‍යානවලට අනුව සිත් වශයෙන් ගත්තොත් පහක් තියෙනවා නේ. දැන් රූපාවචර සිත් ඔක්කෝම ගත්තහම පහළොවක් තියෙනවා. මොනවා ද? කුසල විපාක ක්‍රියා කියලා. ප්‍රථමධ්‍යාන කුසල්සිත, ද්විතීයධ්‍යාන කුසල්සිත, එහෙම කියලා පහක් තියෙනවා. එතකොට ප්‍රථමධ්‍යාන කුසල විපාක සිත, දුතීයධ්‍යාන කුසල විපාක සිත, කියලා පහක් තියෙනවා. ප්‍රථමධ්‍යාන ක්‍රියා සිත, දුතීයධ්‍යාන ක්‍රියා සිත කියලා පහක් තියෙනවා. එතකොය රූපාවචර විපාක සිත් පහයි. ඒ විදියට රූපාවචර විපාක, ඒ රූපාවචර පුඤ්ඤාභිසංඛාරයට අනුකූලව යි ලැබෙන්නේ. පුඤ්ඤාභිසංඛාරයට අනුකූලව රූපාවචර විපාක සිත් ටික ලැබෙනවා.

ඊට පස්සේ ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර කියලා කොටසක් මේ සංඛාර යටතේ අපි කතාකරා. ඒකේ තියෙන්නේ අරූපාවචර අභිසංඛාරයන්. අරූපාවචර පුඤ්ඤාභිසංඛාරයන් කියලා, ඒකට අනුරූප රූපාවචර විපාක ටික ලැබෙනවා. මේවා ලැබෙන්නේ, විපාක ලැබෙන්නේ කොහේ ද? අරූපාවචර

භූමිය තුළ යි. එතකොට ආකාසානඤ්චායතන,
විඤ්ඤාණඤ්චායතන, ආකිඤ්චඤ්ඤායතන,
නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන, කියන මේ භූමි හතරේ විපාක
වශයෙන් ලැබෙනවා.

එතකොට මේ රූපාවචර කුසල්, පුඤ්ඤාභිසංඛාර කියන ඒවා,
ඒවා මනුස්සලෝකයේ උපද්දවාගන්න පුළුවන්. ඒ වාගේ ම
ඒවා දිව්‍යලෝකවල, රූපාවචර බ්‍රහ්මලෝකවල, මේ කුසල්
උපදවාගෙන, අරූප ලෝකයේ ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් යන්න
පුළුවන්. එතකොට ඒ ඔක්කෝම ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර කියන
කුසලයට අනුරූපව ලැබෙනවා. මේක රූපාවචර කුසල
සංඛාරය අනුව ලැබෙන විපාක ටිකක්. සාමාන්‍යයෙන් අපට
වැදගත් වෙන්නේ මෙන්න මේ ටික යි: කාමාවචර පුඤ්ඤාභි-
අපුඤ්ඤාභි සංඛාර ටික තමයි අපට බොහෝ විට
වැදගත්වෙන්නේ.

ඉතින් මේ ටික තමයි අපි පැහැදිලිකරගන්න ඕනේ. මේ සිත්
වශයෙන් ගත්තහම මේ ටික අපට ලැබෙනවා. මොනවා ද?
කාමාවචර පුඤ්ඤාභිසංඛාර ප්‍රත්‍යයෙන්, අපට ලැබෙනවා සිත්
දහසයක්. ඒ වාගේ ම අපුඤ්ඤාභිසංඛාර හෙවත් අකුසල
නිසා අපට ලැබෙන සිත් අටක්. එතකොට අපට මේ කාම
ලෝකය තුළ යම්තාක් දුක් උපද්දවනවා නම්, ඒ සියලු දුක්
ඉපැද්දුවේ, මේ කියන සිත් හතෙන් ම යි. අපට කාම ලෝකය
තුළ යම්තාක් සැප විඳිනවා නම්, සැප උපද්දවනවා නම්,
ඉෂ්ඨ වූ, ශබ්ද-ගන්ධ-රස ආදී මේවා දකින්න ලැබෙනවා නම්,
ඒ වාගේ ම අපි උපන්න ජීවිතයේ දී සැප සම්පත්, යාන
වාහන, ඉඩකඩම්, ආදී මේ දේවල් සැප සහගතව ඉන්නවා
නම්, අපට නිරෝගීභාවය ලැබෙනවා නම්, ඒවාත් මේ කමීයට
අනුකූලව අපට ඵල වශයෙන් ලැබීවිච්චි දේවල්. ඒ යම්තාක් ඒ

නිසා අපට සැප සම්පත් ලැබෙනවා නම් මේ කියන කාමාවචර පුඤ්ඤාභිසංඛාර ප්‍රත්‍යයෙන් මේ කියන සිත් දහසයෙන් තමයි අපට ඒ ටික ලැබුණේ.

එතකොට අපි මේ සත්ත්ව-පුද්ගලභාවය අයිත් කරලා, විපාක වශයෙන් ධර්ම ටිකක් තියෙනවා. මේ ධර්ම ටිකෙන් තමයි අපට ඔන්න ඔය සැප-දුක් කියන දේවල් ටික ගෙනැල්ලා දෙන්නේ. ඒ නිසා නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ හැම වෙලාවේ ම දේශනා කළේ, මම පුද්ගලයකුගේ හටගැනීමක්, නැතිවීමක් පනවන්නේ නැහැ. එදත්, අදත්, අනාගතයේ ත්, දුකේ හටගැනීම ත්, දුකේ නිරෝධයකුයි පෙන්නන්නේ. ධර්මතාවයන්ගේ හටගැනීමක් ධර්මතාවයන්ගේ නිරෝධයකු යි පෙන්නන්නේ. මේවා නො දන්නාකම නිසා, ඒ හටගන්නා සිත්වලින් ම, විකෘති අදහස් ඇතිකරගන්නවා කියන එක වෙනම සිද්ධියක්. එතැන තියෙන්නේ ත් මේ වාගේ ධර්මතා ටිකක් නේ ද කියලා අපි තේරුම්ගත්තා.

උදාහරණයක් වශයෙන් අපි කියමුකො: මට මනුස්සයෙක් බණිනවා කියන හිතක් ඒ වාගේ අකුසලයක් හිතක් ඉපදුනා කියලා. මට කෙනෙකුට බණින්න හෝ තරහා හිතක් ඉපදුනා කියලා. එතකොට අපි ඒක පුද්ගලභාවයෙන් ගන්නා තැන අවිද්‍යාව, ද්වේශය කියන අකුසල ධර්ම දෙක පදනම්වෙලා, අකුසල සිතක් ඉපදිලා යි තියෙන්නේ. ඒ සිත ඉපදුණහම, අපේ සන්තානගතව වැටුහෙණ ආකාරය තමයි. අපට වැටුහෙන්නේ කොහොම ද, 'මට තරහක් ආවා' කියලා අන්න වැටුහෙණවා. එතකොට ඒක අපි ඇතුලාන්තය දක්වා ගියොත් හම්බවෙන්නේ අපට අවිද්‍යාව හා ද්වේශය මුල්වෙච්චි සිතක් හා සිත සමග යෙදිච්චි වෛතසික ධර්ම ටිකක් තමයි හම්බවෙන්නේ. ඉතින් ඔන්න ඕවා තමයි අපි

මේ ධර්ම මතුකරගන්නවා කියලා කියන්නේ, සම්මුතිය බිඳගෙන.

එතකොට අපි දැන් මේ වෙන කොට කතාකරා, සංඛාර කියන පදය කතාකරා. සංඛාර පදය කතාකරලා, ඒකට අනුරූපව ලැබෙන විපාක ටික කතාකරා. ඒ විපාක පුඤ්ඤාභි-අපුඤ්ඤාභි-ආනෙඤ්ජාභි වශයෙන් කතාකරගත්තා. එතකොට ඒ විපාක සිත් වශයෙන් ලැබෙන්නේ මේවා යි කියලා කතාකරා. හැම වෙලාවේ ම විපාක වෙන්නේ චිත්ත-වෛතසික ධර්මයෝ විතර යි. රූප කමීයට අනුකූලව ලැබෙන රූප ධර්ම තියෙනවා. කමීයට සම්බන්ධ නැති රූප ධර්ම තියෙනවා. ඒ නිසා චිත්තජ රූප, කමීජ රූප, ආහාරජ රූප, ඍතුජ රූප, කියලා මේ රූපය කොටස් හතරකට බෙදිලා, ඒවා විග්‍රහවෙනවා.

නමුත් කමීයට අනුකූලව ලැබෙන රූප කොටසකුත් තියෙනවා. අපි ඒවා **විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං** කියන එක යටතේ ඒවා අපි කතාකරගනිමු. දැනට අපි මේ කතාකරගෙන ආවේ අර කියාපු කුසලාකුසල කමීයන්ට අනුරූපව ලැබෙන විපාක ධර්මයි. එතකොට විපාක ධර්ම වෙන්නේ හැම වෙලාවේ ම සිත් හා සිතුවිලි පමණ යි.

එතකොට ඔක්කෝම තියෙනවා කියලා අපි කතාකරා ලෞකික විපාක තිස් දෙකක්. මේ ටික තමයි අපි **සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං** කියන කොටස යටතේ කතාකරේ. එතකොට පුඤ්ඤාභි-අපුඤ්ඤාභි-ආනෙඤ්ජාභි කියලා කොටස් හතරකට විපාක තිස්දෙක තමයි අපි බෙදාගත්තේ. එතකොට ඒවා සිත් වශයෙන් බෙදාගත්තා. විපාක කියලා කියන්නේ, ඒක අපට අපි කිව්වා ඒවාගේ ක්‍රියාසාධකබවක් නැති බව. ඒ නිසා කමීයට අනුකූලව යි ඒවා ලැබෙන්නේ.

ඒවා අපට හිතලා, කල්පනා කරලා, සැලසුම් කරලා වෙනස්කරන්න බැහැ. නමුත් කමියක් නිසා විපාක විඳින්න තියෙන, අනාගතයේ විපාක විඳින්න තියෙනව ව අපට අද ධර්මය උපද්දවාගෙන ඒකෙන් මිදෙන්න පුළුවන්වෙකි තියෙනවා. කමීක්ෂය කරගන්න පුළුවන් වෙකි තියෙනවා. ඒ වාගේ ම විපාකයට පරිසරය නැතිකරගන්න පුළුවන් වෙකි තියෙනවා කියන එක ඒක වෙන ම කතාවක්.

නමුත් මේ උපන්න ජීවිතයේ අපි යනකොට හොඳ නරක දේවල් අහන්න, දකින්න ලැබෙනවා කියන මේක, ඒක අපට කමියට අනුකූලව ලැබෙනවා. ඒක අපට වෙනස්කරන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. ඉතින් ඒ නිසා ඒ විපාක කියන දේ අපි මේ හිත් පිළිබඳව හා විපාක කියන්නේ මොකක් ද කියන එක පිළිබඳව කතාකරේ.

දැන් අපට ඊළඟ වාරයේ දී අපට කතාකරන්න තියෙනවා ප්‍රතිසන්ධි පිළිබඳව, ප්‍රතිසන්ධි විපාක පිළිබඳව කතා කරන්න තියෙනවා. ඒක, ප්‍රතිසන්ධියක් ඇතිවෙන්නේ කොහොම ද කියන එක විත්ත වීථි අනුසාරයෙන් පෙන්නන්න මින කාරණාවක්. කෙනෙකුට පුළුවන් නම්, මම ඊළඟ සතියේ වැඩ සටහනට මට සම්බන්ධවෙන්න ලැබෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා ඒ කාලය තුළ අපට මේ ප්‍රතිසන්ධිය පිළිබඳව යම් ඔබ දැනුමක් ඇතිකරගෙන තියාගන්න. මම ඒක දේශනාව අවසානයේ මතක් කරන්නම්.

ඒ නිසා අද අපි කතාකරේ විපාකය කියන එක හා ඒ සිත් පිළිබඳව හා ඒවා බෙදලා ඒ සිත් යම් ආකාරයක යම් වටහාගැනීමක් කරගන්නා. මේක පිළිබඳව ඔබට යම් ගැටළුවක් හෝ නො තේරෙන තැනක් තියෙනවා නම් ඔබ ප්‍රශ්න වශයෙන් අහන්න මම ඉඩ අවස්ථාව සලසලා දෙනවා.

තව මේක පිළිබඳව කතාකරන්න තිබුණත්, මෙතැනින් අවසාන කරලා, ප්‍රශ්න වශයෙන් අහන්න අද ටිකක් වැඩි කාලයක් මම දෙන්න ගත්තේ, ඇතැම් කිහිපදෙනෙක්ගෙන් මට ආරංචියක් ලැබුණා, මේ කියන කාරණා තුළ, ඇතැම් අභිධම්මයේ කොටස්, කතාකරන දේවල්, ටිකක් තේරෙනවා අඩුයි කියන එක පිළිබඳව.

නමුත් ඇත්තට ම ඒ පටිච්චසමුප්පාදය යි කියන එක අපි මුලින් ම කතා කළා. *ගමභීරො, ගමභීරොහාසො, ගැඹුරුයි, ගැඹුරු ස්වභාවය ඇත්තේය* කියලා කතා කරා. දැන් මේකේ ගැඹුර සරල කරන්න පුළුවන් ප්‍රමාණයක් තියෙනවා. ඒ නිසා ඊට එහා සරල කරන්න බැහැ.

උදාහරණයක් වශයෙන් යම් දැණුමක් තමන් ගාව නැති කෙනාට ඒක කොච්චර සරල කළත් තේරෙන්නේ නැහැ. ඒකට හේතුව තමයි, එයා ගාව ඒ සුදුසුකම හදාගෙන නැති නිසා. ඒක එයාගේ පෞද්ගලික අඩුපාඩුවක්. ඒක අනිවායඪයෙන් හදාගත යුතු යි. මේ ධර්මයක් ලැබිවිච්ච වෙලාවේ එයා මේ ධර්මය දැණුමක් නැතුව ජීවත්වෙනවා කියන එක, ඒක මහා අපරාධයක්. ඒ නිසා ඒ දැණුම ඔබ ඇතිකරගන්න ඕන. ඒකේ ඔබ ප්‍රමාදවෙලා ඉන්නවා. ඒ නිසා තමයි මේක නො තේරෙන්න හේතුව. නමුත් ඇත්තට ම සරල කරගන්න පුළුවන් උපරිම මම සරල කරනවා.

ඒ නිසා ඒ නො තේරෙන තැන් ඔබට සාකච්ඡාව තුළින් මතුකරොත්, එතකොට සමහරවිට මේ මේ තැන් තේරෙන්නේ නැහැ කියලා මට හම්බවෙච්චහම, ඒවත් තව පුළුවන් තරම් තේරුම්කරලා දෙන්න ඒ නො තේරෙන ස්වභාවය අනුව පහසුකමක් තියෙනවා. ඉතින් ඒ නිසා ප්‍රශ්න වශයෙන්

ඇහුවොත් තමයි මෙයාට තේරෙන්නේ නැත්තේ මෙන්න මේ ආකාරයට යි කියලා ඒ ප්‍රශ්නයෙන් අපට තේරෙනවා.

ඉතින් ඒ නිසා ප්‍රශ්න තුළින් මට හිතූණා යම් ඒ ගැඹුරු තැන් කතාකරනකොට ඒවා නො තේරෙනවා නම්, ඒ ඔස්සේ පැහැදිලි කරගත්තොත් හොඳයි කියලා.මොකද, මම මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ සාමාන්‍යයෙන් අපට ඉගෙනගන්න පුළුවන් පොතපතින්, දේශනාවලින්, ඉගෙන ගන්න පුළුවන් තැන් මමත් කතාකරන්න ගියොත් ඒක ඉතින් මේ වෙනසක් වෙන්නේ නැහැ. නමුත් මේ පටිච්චසමුප්පාදය තුළ මතු නො වෙච්ච, ඒ වාගේ ම අපගේ ජීවිතයට සම්බන්ධ කරගන්න පුළුවන් ගැඹුරු අර්ථ තමයි මම මතුකරන්න උත්සාහවත් වෙන්නේ. ඒවා ගැඹුරුවෙන් පුළුවන්. නමුත් ඇත්තට ම ඒවා සත්‍යතාවයන්, ධර්මතාවයන්. ඒවා තේරුම් ගත්තහම අපගේ ජීවිතයේ ප්‍රඥාව වැඩෙනවා. ඒ නිසා දන්න දේ ම අපි සම්මුතිය ඇතුළේ කතා කළොත්, අපේ වැඩෙන, දියුණුවෙන් ප්‍රඥාවක් නැහැ. දන්න දේ ම මතක්වෙනවා කියන එක විතරයි වෙන්නේ.

නුවණක් වැඩෙන නම් අපට අලුත් දෙයක් ලැබෙන්න ඕන. අපට යමක් තේරෙන්නේ නැතිනම් එතැන අපේ තුළ නුවණ අඩුවක් තියෙනවා. ඒ නිසා අපි ගැඹුරු දේ, කොහොමහරි අපි මේක තේරුම්ගන්න ඕනේ කියන උත්සාහය තුළ වෙන්නේ මොකක් ද? අපගේ ප්‍රඥාව වැඩෙන එක යි. **පඤ්ඤා නරානං රතනං** - ප්‍රඥාව පුද්ගලයන්ට රත්නයක්. සියලු උපද්‍රවවලින් මුදුවන්නේ, සියලු දුගතියෙන් මුදුවන්නේ, මේ ප්‍රඥාව නිසා යි. ප්‍රඥාව නැතිකෙනා මොන තරම් විපත් ඇතිකරගන්නවා ද? තමන්ගේ සිතෙන් ම උපද්දවන විතර්ක නිසා අපි හැමදාම දුක් විඳින්නේ ප්‍රඥාව නැතිකම නිසා යි. ඒ

නිසා ඒ ප්‍රඥාව දියුණුවෙන් ගැඹුරු දහමක් අධ්‍යයනය කරන කොට යි. ගැඹුරු දහමක් ශ්‍රවණය කරන කොට යි. ඒ වාගේ ගැඹුරු දහමක් තේරුම්ගන්න උත්සාහවත් වෙන කොට, නූපන් ප්‍රඥාව උපදිනවා. එහෙනම් අපි ඒ ධර්මය ගැඹුරුයි කියලා, ‘අයියෝ මේක තේරෙන්නේ නෑ’ කියලා අපි පැත්තකට දැමීමොත්, අපි ඒ නිසා සිත මන්දෝත්සාහී කරොත්, ඔබගේ ප්‍රඥාව වැඩෙයි ද? වැඩෙන්නේ නැහැ. ඔබ හැමදාම එක තැන යි ඉන්නේ. මේක තේරෙන්නේ නැහැ කියලා අතහැරියොත් එහෙම ඔබට තේරෙන දේවල් කිව්වොත් ඔබට කියන්න වෙන්නේ සම්මුතියෙනු යි. ගෙවල් දොරවල්, ඉඩ කඩම්, යාන වාහන, ඒ ඇතුළේ ඔබට කිව්වොත් ඕනෑ දෙයක් තේරෙයි.

හැබැයි ඒකේ අපට අළුත් දැණුමක් එනවා ද? නැහැ. ප්‍රඥාවක්, හිතන්න යමක් එන්නේ නැහැ. ඒ නිසා තේරෙන්නේ නැහැ කියලා අපි පැත්තකට වෙන එක, ඒක අපේ දුච්චකමක්. නො තේරෙන දේ කොහොමහරි තේරුම්ගන්න ඕනේ කියලා උත්සාහවත්වෙන එක, ඒක තමයි ප්‍රඥාවන්තයාගේ ලක්ෂණය. බුද්ධිමත් කෙනාගේ ලක්ෂණය ඒක යි. ඒ නිසා බුද්ධිය නැති කෙනා, මට මේක තේරෙන්නේ නැහැ කියලා පැත්තකට වෙනවා. ඒක නෙවෙයි අපි කරන්න ඕනෑ.

සසර මේ තාක් එන්න හේතුවත් ඒක යි. මේ අපගේ දුච්චකම නිසා යි. ඉතින් ඒ නිසා ඒක අපි හදාගන්න ඕන. ඒ නිසා ඒක හදාගන්න මට පහසුවක් හැටියට තමයි මම මේ සාකච්ඡාව තුළින් මේක අපට තව ටිකක් තේරුම්ගැනීමට පහසු කරන්න පුළුවන්. හොඳයි එහෙම නම් හැම දෙනාට ම තෙරුවන් සරණ යි. මගේ දේශනාව අවසන් කරනවා. මේ

තුළින් හෝ ගියවර දේශනාවේ හෝ යම් ප්‍රශ්න තිබුණා නම්, ඒවා සාකච්ඡාවට ඉඩ සලසනවා. හැම දෙනාට ම තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- (අපැහැදිලි යි.) ස්වාමීන් වහන්ස අවසරයි. මට දැනගන්න ඕන මට දැනගන්න ඕන අහේතුක අකුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතුව ස්වාමීන් වහන්ස, පැහැදිලි කරන්න. පොඩ්ඩක් මට ඒක එක. අනිත් එක. ස්වාමීන් වහන්සේ කිව්වා නේ සුමනා සුත්‍රයේ දියුණුකළ විපස්සනා කළ එක්කෙනා ද වැඩි සැප ලැබුවේ අර දානය දීපු එක්කෙනා ද ඒකට පහත් ...

තව ප්‍රශ්නයක්: (අපැහැදිලි යි.) අවසරයි ස්වාමීන් වහන්ස, ඒ ප්‍රශ්නයට ම තව දෙයක් ඇතුළත් කරන්න කැමැතියි. එතකොට ඔබ වහන්සේට උත්තර දෙන්න පුළුවන් හින්දා. මේ අහන්නේ ඇත්තට ම මේ අභිධම්මයේ දැණුම අඩු හින්දා වෙන්න ඇති. ඔබ වහන්සේ කිව්වා අහේතුක කියන කොට ඒකට ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ යි අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ නැති කුසල විපාක ... එතකොට ස්වාමීන් වහන්ස, කුසලයක් ඇතිවෙන්න කොහොමටත් අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ යෙදෙන්න ඕන නේද?

පිළිතුර: මම කිව්වේ විපාක පැත්ත යි. කුසල පැත්ත නෙවෙයි. අහේතුක කුසල විපාක කියන කොට කුසලයක් හැම වෙලාවේම, කුසලයක් හෝ අකුසලයක් හේතු ධර්ම යෙදිලා ම තමයි වෙන්නේ. නමුත් ඒ නිසා ලැබෙන විපාක සහේතුක විපාක, අහේතුක විපාක කියලාත් තියෙනවා. එතකොට මේ අහේතුක විපාක කියලා තියෙන තැන විපාක

ටිකේ හේතු කිසිවක් යෙදිලා නැහැ. ඒක මිසක් මේ විපාකය සිද්ධකරපු කුසල කමියේ හේතු යෙදිලා නෑ කියන එක නෙවෙයි මේ කියන්නේ. කුසල කමියේ හේතු තියෙනවා. නමුත් ඒකට අනුව ලැබිවිටි ඇතැම් විපාකවල, (ඇතැම් විපාකවල හොඳ ද) ඒ ඇතැම් විපාක තමයි මම මේ පැහැදිලි කරේ, අහේතුක කුසල විපාක, පඤ්චවිඤ්ඤාණය, මනෝ ධාතුව කියලා සම්පටිච්ඡණ, සන්තීරණ, කියන මේ ටික.

ප්‍රශ්නය: (අපැහැදිලි යි.) ඒකටම අදාල තවත් ප්‍රශ්නයක්: දැන් ඔබ වහන්සේ දේශනා කළා නේ යම් සතුටක්, සැපතක් මේ ලෝකයේ රැස්වෙනවා නම් ඒ ... පුඤ්ඤාභිසඛිධාර සිත්වලින් කියලා. එතකොට මට තව ප්‍රශ්නයක් ඇතිවෙනවා දැන් ඔය බෞජ්ඣකධර්මය ධර්ම වැඩෙනකොට ප්‍රීති සුඛ එහෙම ඇතිවෙනකොට එතකොට ඒක ... කුසල විපාක යටතේ ඒක කොහොම ද කියලා ... ඒ ගැන පොඩ්ඩක් ...

පිළිතුර: එතැන තියෙන්නේ අම්මා, විපාකයක් නෙවෙයි. දැන් කුසල් සිත්වලත් තියෙනවා නේ සෝමනස්ස බවක්, ප්‍රීතිය කියන එකක්. එතකොට ඒවා කුසල් සිත්වල ලැබෙන ප්‍රීතිය. ඊට පස්සේ පස්සද්ධිය කියන බෞජ්ඣකධර්මය අපි වඩනකොට ඒවා කුසල් සිත්වල ලැබෙන දේවල්. එතකොට කුසල් සිතෙන් තියෙනවා නේ, සෝමනස්ස සහගත, ඤාණසම්පයුත්ත, සසංකාරික, අසංකාරික කියලා. එතකොට ඒ කුසල් සිත්වල ලැබෙන දෙයක් තියෙනවා. නමුත් මම අතන කතාකරේ, අපට දකින්න අහන්න ලැබෙන සිද්ධි යි. මේක පටලවාගන්න එපා. පංචවිඤ්ඤාණය ගැන විතර යි එතැන මම කතා කරේ. අපට මනෝමයෙහුත් සැප දුක් විඳින්න වෙනවා කියන කාරණාව වෙනම කතාවක්. ඒක, දැන් අපට විපාක

වශයෙනුත් අපි මනෝවිඤ්ඤාණය පදනම් වෙලා සැප-දුක් විඳිනවා. නමුත් මම මූලින් සඳහන් කර අපට ඉෂ්ඨ වූ රූප-ශබ්ද-ගන්ධ-රස-පොඨබබ යන ඔන්න ඔය පහ ලැබෙනවා නම්, ඒ ලැබුනේ අපි පෙර කාමාවචර කුසල කමී කරපු නිසා, ඒ කමීයට අනුකූල වූ විපාකයක් වශයෙනු යි. ඒ කියන්නේ ප්‍රිය වූ ශබ්දයක් ඇසීම, ප්‍රිය වූ රූපයක් පෙනීම යි. ඒ රූපය පිළිබඳව අපි සිතින් සතුටුවෙනවා කියන එක වෙන කාරණාවක්. ඒක අපට මනෝ විඤ්ඤාණය පදනම්වෙලා සිද්ධ වෙන එකක්. ඒ සෝමනස්සය අපට විපාක වශයෙනුත් තියෙන්න පුළුවන්, ඒ සෝමනස්සය අපට කුසලයක් ඇතුළේත් ඒ සෝමනස්සයක් තියෙනවා. ඒකට කියන්නේ සැප-දුක් කියලා නෙවෙයි, සෝමනස්ස, දෝමනස්ස කියලා යි, සඳහන්වෙන්නේ, ඒ වේදනාව යෙදෙන්නේ. එතකොට ඒක අපි, බොහොම හොඳයි ඒ ප්‍රශ්න අහන එක. එතකොට මේවා සමහරවිට මම දේශනාකරන කොට ඒ දේශනාව තුළ ඇතැම් කාරණා, සමහර දේවල් හරියට නිරවුල් වෙන්නේ නැති බවක් ඇති. මොකද, ඒ දේශනාවක් කරගෙන යනකොට සියල්ල ආචරණය කරනවා කියන එක හරි අමාරු කාරණාවක්. සමහර දේවල්, මම ඒකයි අවධාරණය කරලා කියන්නේ, මේ කතා කරේ, මේ පහ ගැන විතර යි කියලා. එතකොට අපි හිතෙන් ගන්නා එක නෙවෙයි. දකින අවස්ථාව, අහන අවස්ථාව, කයට ස්පර්ශයක් ලැබෙන අවස්ථාව.

උදාහරණයක් වශයෙන් ගන්නකො: අපේ කයට මාදු ස්පර්ශයක්, රළු ස්පර්ශයක් ලැබුණා කියලා. කෙනෙක් උලකින් ඇන්නා කියලා. දැන් ඒ කාය විඤ්ඤාණය, දුක්ඛ සහගත කාය විඤ්ඤාණය, ඒක අනිවායඪියෙන් ලැබුණේ, අපි කරපු අකුසලකමීයකට අනුරූපව තමයි දුක්ඛසහගත කාය

විඤ්ඤාණය මට ඉපදුනේ. ඒ කාය විඤ්ඤාණය පදනම් වෙලා, මගේ හිතින් මම අපි මනෝමයෙන් දුක් විඳිනවා. මගේ අතට කකුලට අභවලා ඇත්තා කියලා අපි දෝමනස්ස සහගත සිත් උපදවාගන්නවා. එතැනත් දුකක් තියෙනවා. හැබැයි ඒ දෝමනස්සය කෙනෙකුට ලැබුණේ, මේ කියන කාය විඤ්ඤාණයෙන් නෙවෙයි. ඒක මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් ලැබිවිච්චි දෙයක්. ඒක එයාට අකුසල් සිතක් වශයෙන්, අකුසල කමීයක් පදනම්වෙලා හැඳිවිච්චි එකක්. ඒ දෝමනස්සය. ඔන්න හොඳට තේරුම්ගන්න. මේ වේදනාවක් කියන එක අපට උපද්දවාගෙන විඳින්නත් පුළුවන්. අපේ උත්සාහයක් නැතුව ස්වභාවයෙන් ම සැප-දුක් ලැබෙන්නත් පුළුවන්. ඒ නිසා හොඳට වටහාගන්න, මම මේ විපාක කියන ඒවා කතාකරන කොට ම කතාකරා, මේ විපාකයන්ගේ මන්දෝත්සාහී බවක් තියෙන්නේ. ක්‍රියා සාධකබවක් නැහැ කියලා. එතකොට ඒ අනුව විපාක ඇතුළේ කතාකරේ මම. එතකොට ඒ සියලු සැප-දුක් කියලා ඇතැම් වෙලාවට මම “සියලු” කියන වචනය කියන්නේ මේ විපාක කියන එක ඇතුළේ. ඒ නිසා මේක ඇතැම් වෙලාවට අපට අර තේරුම් ගැනීමේදී එහෙම දේවල් වෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසා යම් කෙනෙක් උත්සාහයෙන් සැප-දුක් උපද්දවාගන්නවා නම්, ඒ තුළ තියෙන්නේ ඒ කුසල් හෝ අකුසල් කමී නිසා ඇතිවෙච්චි සැප-දුක්. යම් කිසි කෙනෙකුට ස්වභාවයෙන් ම සැප-දුක් උපදිනවා නම්, දැන් අපි උත්සාහ කරන්නේ නැතුව සැප-දුක් උපදිනවා නම්, හැබැයි හිතින් උත්සාහකරන්න යෑමේ දී ත් අපට රූප දකින්න, සද්ද අහන්න, ලැබෙන අවස්ථා විපාක ම යි. රූපයක් පෙනෙන අවස්ථාව, ශබ්දයක් ඇහෙන අවස්ථාව විපාක ම යි. ඒ නිසා අපි ඒක තේරුම්ගන්න. මම හිතන්නේ ඒ කාරණාව පැහැදිලිවෙන්න ඇති.

ප්‍රශ්නයක්:- (අපැහැදිලි යි.) කාමාවචර සිත් අටෙන් එකක් ... හවයට ප්‍රතිසන්ධි සිත සඳහා ඒක ධර්මයට උපයෝගී වෙනවාය කියලා දේශනා කළා. ස්වාමීන් වහන්ස, එතකොට එතැන ඒ හවය කියනකොට ඒ ප්‍රතිසන්ධි කාමාවචර සිත් අටෙන් එකක් ප්‍රතිසන්ධි සිත හෝ වෙනවා නම් හවය .. නේ. එතකොට එතැන දී **හවය හව පවවයා** ජාති කිව්වහම එතැනදින් ඒ ටික එක්කහුවෙනවා ද?

පිළිතුර: ඔව් අම්මා, ඒක පටිච්චසමුප්පාදයේ දී ඉදිරියේදින් කතාකරන කොට ඒක කතාවෙනවා. දැන් ජාති කියලා කියපු අවස්ථාව යි, මෙතැන විපාක කියලා කියාපු අවස්ථාවයි, දෙක ම එක යි. එතකොට අපි **හව පවවයා ජාති** කියලා කියන කොට, යම් ජාති වශයෙන් **බන්ධනං පාතුහාවො ආයතනානං පටිලාභො** කියලා මේ විදියට ටිකක් ලැබුණානම් ඒ ලැබුණේ ම මේ කමියට ඇති විපාක අටෙන් එකක් ම යි. එතකොට දැන් මේ කතාකරපු සහේතුක කුසල විපාක අට කියලා යමක් කතාකරා නම් මේ අට ඇතුළේ තමයි, ඒ අර කියපු ජාති වශයෙන් ලැබිවිවි, **හව පවවයා ජාති** වශයෙන් ලැබිවිවි සිතක් ලැබුනේ.

ප්‍රශ්නය:- (අපැහැදිලි යි.) ඒ කියන්නේ වක්ඛු, සෝත, භාණ, ජ්විහා, ... අපට සලායතන යන්නත්, ඒ කියන්නේ විපාකයක් නේ ද

පිළිතුර:- ඔව්. ඇහැ-කන-නාසය-දිව-ශරීරය, වක්ඛු-සෝත-සාණ-ජ්විහා-කාය ඔය පහ, ඕවාට අපි කියනවා විපාක කියලා. ඒවා අහේතුක කුසල විපාක වෙනවා. අහේතුක අකුසල විපාක වෙනවා. ඒ විදියට.

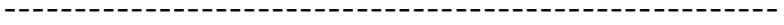
ප්‍රශ්නය: (අපැහැදිලි යි.) ස්වාමීන් වහන්ස, මේ නො දැනුවත්කම හින්දා යි අහන්නේ. දැන් කමියක් ... කරන කොට විපාක ධර්මී තීරණය වෙන්නේ හැම වෙලේ ම චිත්ත වෛතසික අනුව නම්, ඒ කමියට භාජනය ... උදාහරණයක් විදියට ... ප්‍රාණඝාතයක් ... නම් ඒක ... කරේ, එතකොට විපාකයේ ස්වභාවයේ යම්කිසි වෙනසක් සිද්ධවෙනවා ද ස්වාමීන් වහන්ස, අපි සමහරවිට දන්නේත් නැතුව හරි ඒ ඝාතණය වෙන්නේ ... එත් .. වශයෙන් යනවා. එතකොට කොහොම ද ස්වාමීන් වහන්ස, ඒකට භාජනය වෙන පුද්ගලයා අනුව එහෙම වෙනස්වෙන අභිධර්මානුකූලව පැහැදිලිකරන්න.

පිළිතුර: ඒක ඇත්තට ම ආනන්තරිය පාපකමී කියන ඒවා බලවත්ව මහා සාවද්‍ය කමී. ඒකේ දී ඇත්තට ම ඒ කුසල අකුසල කියන දෙපැත්තේ ම තියනවා. කෙනක් දානයක් දෙනවා හිඤ්ඤාවහන්සේ නමකට. හැබැයි දුන්නේ රහතන් වහන්සේ නමකට යි. එතකොට විපාකයක් දෙනකොට දෙන තැනත්තා හා ප්‍රතිග්‍රාහකයා කියන මේ දෙක ම බලපානවා. අර **දක්ෂිණාවිභවිග සුත්‍ර**යේ තියෙන කුසලයක්, දානයක්, මහත්ඵල වෙන්න එක්කෝ ප්‍රතිග්‍රාහකයා නිසා වෙනවා. එහෙම නැතිනම් දායකයා නිසා වෙනවා. දායකයාගේ සිල්වත්ඛව තිබුණොත් ප්‍රතිග්‍රාහක කෙනා දුසිල් වුණත් දානය මහත්ඵල වෙනවා. ප්‍රතිග්‍රාහකයා දුශ්ශීල වුණත් දෙන්නේ සිල්වත් කෙනෙකුට නම්, ඒ නිසා මේ දානය මහත්ඵල වෙන්න පුළුවන්. මේ දෙක ම නැතිනම් ඒ දානය මහත්ඵල නෑ කියනවා. එතකොට ඒ නිසා මේ දෙපැත්ත ම බලපානවා. ඒ බලපෑමේ දී, කෙනෙක් දැනගෙන දෙනකොට හා නො දැන දෙනවා කියන කාරණාවේ දී, ඒකේ විපාකය ඇතැම් කුසල-අකුසල කමියන්ට ඒකේ අඩු-වැඩිවීම් වෙන්න

බලපානවා. නමුත් විශේෂ දේවල් තිබුණොත්, ඔය ආනන්තරිය පාපකමී, මේ දේවල් ගරුකමී යි.

ඒ ගරුකමී කියන දේවල් ගත්තහම මේවාගේ විපාක, අපි සිද්ධිය, අපි කියමුකෝ ප්‍රාණසාතයක් වුණා. හැබැයි අම්මා මරාපු බව දන්නේ නැහැ. නමුත් ප්‍රාණසාතය සිද්ධවුණා. අම්මා කියලා දැනගෙන නෙවෙයි. වෙන කෙනෙක් කියලා හිතාගෙන යි මැරුවේ. අපි කියමු තිරිසන් සතෙක් කියලා හිතාගෙන මැරුවා කියනවා. රැවෙලා ඔය උපවාසන පිදුරුගොඩේ නිදාගෙන ඉන්නකොට සමහරවිට අම්මා හිටියේ. තිරිසන් සතෙක් කියලා ගහලා ගහලා මැරුවා. මරණ චේතනාව ඇතිවුණා. ඒ නිසා මරණයට පත්වුණා නම් ප්‍රාණසාතය සිද්ධ යි. ඒ ප්‍රාණසාතය සිද්ධවෙවි තැන හිටියේ අම්මා නම්, එතකොට එයාට ආනන්තරිය කමීය වෙනවා. ඒ වෙන්තේ අර ප්‍රතිග්‍රාහක පක්ෂයේ තියෙන ඉතා ම ගුණානුභාවය නිසා යි. ගුණ මහන්තත්වය නිසා ම. ඒ නිසා මේකෙන් කමීය එයාට සිද්ධවෙනවා ආනන්තරිය වශයෙන්. ඒක නො දැන වුණොත් වෙන්තේ නැහැ. අපි කියමුකෝ අම්මා මරණ චේතනාවෙන් වෙන කෙනෙක් මරණවා අම්මා කියලා හිතා. හැබැයි අම්මා මැරීමේ චේතනාව තිබුණා. අම්මා කියලා මැරුවා වෙන කෙනෙක්. ප්‍රාණසාතය සිද්ධවුණා. නමුත් ආනන්තරිය වෙන්තේ නැහැ. ඒ චේතනාව අනුව එයාට ඊට වඩා වෙනත් ප්‍රබල අකුසලකමීයක් සිද්ධවෙනවා. ඉතින් ඒ නිසා මේ ඒ විදියට දැන් අර ආනන්තරිය පාපකමී ගත්තහම රහතන් වහන්සේ නමක් වෙන්න පුළුවන්. මරන්නේ සාමාන්‍ය කෙනෙක් කියලා හිතන්. නමුත් ඝාතණයට ලක්වුණේ රහතන් වහන්සේ නමක් වුන එක සිද්ධවෙන්තේ ඒ තියෙන, ඇත්තට ම ඒ ගුණ මහන්තත්වය නිසා තමයි. ආයඪී උපවාද කියන ඒවා සමහරවිට දන්නේ

නැහැ. නමුත් උපවාදයට ලක්වුණේ ආයතීයත්වහන්සේ නමක් නම් එයට ඒ ජීවිතයේ දී, මාගීඵල ලබන්න බැහැ. ඔහු දන්නෙත් නැහැ. පස්සේ තේරුම් අරගෙන තමයි සමාව ගන්නේ. ඒකට හේතුව ප්‍රතිග්‍රාහක පාශීවයේ තියෙන ගුණානුභාවය යි. ඒ නිසා මේ කමියක් සිද්ධවෙනවා. ඒකට බලපෑමක් කරන්න පුළුවන් හැකියාවක් තියෙනවා ඒ කමියට ම. ඒක තමයි එතැන දී වෙන්නේ.

ප්‍රශ්නය: (අපැහැදිලි යි.) දේශනාවේ මූලට ම කියාපු කාරණාවක් මට විස්තර කර ගන්න. විපාකයක් හැටියට පංච ඉන්ද්‍රියයන්ගේ ඇතිවන හැකියාව. දැන් ප්‍රසාද හැකියාව ඇතිවෙන හැටි පොඩ්ඩක් විස්තර කරන්න ස්වාමීන් වහන්ස. දැන් මෙතැන කතා කරේ පංචේන්ද්‍රියයන්ගේ විඤ්ඤාණවල හැකියාව ... ප්‍රසාද හැකියාව කොහොම ද ඇතිවුනේ කියලා පොඩ්ඩක් විස්තරකරන්න කරුණාවෙන්.

පිළිතුර: මේකට අපි උපමාවක් ගත්තොත් බීජයක් කියන එකක්. අපි බීජයට අනුව අපි ගහක් හදන කොට අපි සාමාන්‍ය වගාවක් කරන කොට සරු බීජ යොදාගන්නවා. සරු බීජ යොදාගන්නේ ඇයි? ඒකේ ගහ විතරක් නෙවෙයි, එලයත් සරුසාර හොඳ දේවල්. එයට හේතුව බීජය සරු නිසා යි. ඒ වාගේ තමයි කමිය කියන එක තුළ තියෙන චේතනාවෙන් තමයි මේ නාම-රූප දෙක හදන්නේ. චේතනාවට අනුකූලව යි. දැන් අපි කියමුකෝ මට වාඩිවෙන්න ඕනි කියලා. චේතනාවක් ඉපදිලා වාඩිවෙනකොට වාඩිවීම කියන සිද්ධිය මේ චේතනාව තුළ තියෙනවා නේ ඇතුළේ වාඩිවෙන්න ඉස්සරවෙලා. ඒ නිසා නේ අපි වාඩිවීමේ සිතක් තුළින් මේ කය පුටුවක වාඩිවෙනවා නම් ඒ විදියට සකස්කරන්නේ. ඒ

සකස්කිරීමේ ක්‍රියාව, දැන් අපි කියමුකෝ කෙනෙක් වාඩිකරවන්න කිව්වොත් අපි අර වාඩිවෙන්න බැරි කෙනෙක්. එයාව ඒ ඉරියව්වේ හදලා තියනවා. ඒ හදලා තියෙන්නේ ඒ චේතනාව ඇතුළේ මේ රූපයේ නිමිත්ත, සටහන තියෙනවා. අන්න ඒ වාගේ, මගේ උපමාව රචවෙන්න පුළුවන්. හැම චේතනාවක ම තියෙනවා මේ නාම-රූප ඉපැද්දවීමේ ක්‍රියාසාධක ශක්තියක්. ඒ චේතනාවට අනුකූලව තමයි ඒ රූපය හදන්නේ. දුච්ච චේතනාවක් නම්, ඒ චේතනාවට මේ ආයතනික හොඳට හදන්න බැහැ, ඒ චේතනාවේ දුබලබව නිසා. පැහැදිලි නැහැ චේතනාව. ඒ නිසා සමහරවිට එය හදනකොට ඇස්, කන්, නාස, විකෘතිවෙලා තමයි හැදෙන්නේ. ඇයි? අර කුසල චේතනාව දුබල යි. හොඳ කුසල චේතනාවක් වුණොත්, ඒ චේතනාව ප්‍රබලයි. හොඳ බීජයක් වාගේ යි. ඒකට හැකියාව තියෙනවා, ඒ චේතනාවට අනුකූලව, රූපය හොඳ පරිපූර්ණව හැදීමේ හැකියාව තියෙනවා. චේතනාව මනුස්සයෙක් උපැද්දවීමේ ඒ කමී සාධක ශක්තිය ඒ තුළ තියෙනවා. ඒ අනුව ඒ මනුස්සභාවය ඇතිකරගෙන, මේ ආයතන ටික චේතනාවට අනුකූලව හැදීමේ හැකියාව තියෙනවා. එතකොට ඒක කමීයේ, චේතනාවේ තියෙන ශක්තියක්. ඒක අපි තේරුම්ගන්න ඕන බීජ නියාමය අනුව.

දැන් අපි බීජය කියලා ගත්තාට අපට මේක දිහා බලලා පුළුවන් ද ගහක් තීරණය කරන්නට? බැහැ. නමුත් මේ බීජය තුළ නැත් ද මේ ගහේ ඒ බීජයට අනුකූලව ඒ බීජය හැදිවී යම් පුරාණ ගහක් තිබුණා නම්, ඒ පාට, හැඩය, රසය, කටු, කොළවල හැඩය, මේ ඔක්කෝ ම මේ බීජය කියන එකේ ගතියක් වශයෙන් තිබුණා. ඊට අනුකූලව අර ගහ කියන එක හැදුවා. ඒ අනාත්ම සිද්ධියක් තුළ එහෙම එකක් නිමාණය

වෙනවා නම්, සමහරවිට ලස්සන දේවල් ගහ තුළ නිමාණය වෙනවා. ඒ බීජය තුළ ඒ ගතිය තිබුණා.

ඒ වාගේ ප්‍රබල චේතනාවන් තුළ මේ ආයතන හොඳාකාරව සකස්කිරීමේ ඒ චේතනාව තුළ අන්තර්ගත හැකියාවක් තියෙනවා. දුබල චේතනාවන් තුළ ඒක නැහැ. ඒ නිසා දුච්ච ආයතන ටිකක්, දුච්ච රූපයක් තමයි, හදන්නේ.

ප්‍රශ්නය: (අපැහැදිලි යි.) මේ කුසල් සිත් වඩාගෙන යන මගේ මට දැනෙන දෙයක් තියෙනවා, කරදරවෙන තත්ත්වයක් එන්න එන් වැඩිවෙනවා. එහෙම දෙයක් වෙන්න පුළුවන් ද ස්වාමීන් වහන්ස, මේ කුසල් සිත් වඩාගෙන යන මගේ මට දැනෙන දෙයක් තියෙනවා කරදරවෙන තත්ත්වයන් එන්න එන්න ම වැඩිවෙනවා. එහෙම දෙයක් වෙන්න සිත් ... බොහොම වැරදියි කියලා ... සාපේක්ෂව බලනකොට එහෙම වෙන්න පුළුවන්කම තියෙනවා ද ස්වාමීන් වහන්ස?

පිළිතුර: මෙහෙමයි, දැන් කමියක් විදියට ම නෙවෙයි. සමහරවිට දැන් අපි බුද්ධ කාලයේ වුණත් තිබුණා නේ දැන් අපි හොඳ දේ කරනකොට ඒකට බාධක වැඩියි කියලා. ඒ කියන්නේ, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලයේ වුණත්, ඒ අපට නො පෙනෙන බලවේග, ඇවිල්ලා, සමහරවිට මාර බලපෑම් ඇවිල්ලා, මේකට බාධක ආවා. එහෙම දේවල් අපි හොඳ දෙයක් කරන කොට එන්න පුළුවන්. ඒ බාධක එන්නේ ම සමහරවිට අපි මේකෙන් වළක්වන්නයි. අපි දුච්ච කරලා මේ සසරෙන් ගැලවෙන එකට ඒ කියන, දැන් අපි කියමුකෝ ඒ වාගේ අකැමැති පිරිස් ඉන්නවා. සමහරවිට එයාගේ ගුණධර්ම දියුණුවුණොත් එයාගෙන් සමහර කෙනෙක්

ප්‍රයෝජන ගන්නවා නම්, නො පෙනෙන අමනුෂ්‍ය කොටස් ප්‍රයෝජන ගන්නවා නම්, සමහර විට එයාලාට ඒ ගුණයක් දියුණුවෙන කොට අරයා ගාවට ලංවෙන්න හෝ, එයාගෙන් ප්‍රයෝජන ගන්න බැහැ. ඒ මොක ද, නරක අයට සමීපවෙන්නේ බැහැ. ඒ නිසා ඇතැම් අය මේ බාධාවන් සිද්ධ කරනවා. මම කියන්නේ සියල්ල නෙවෙයි. එහෙම දේවලුන් වෙන්න පුළුවන්. හැබැයි ඒවා අපි හිතලා මෙහෙම දෙයක්, මෙහෙම දෙයක්, කියලා ඒ බලවේග ඔස්සේ අපගේ මනස පවත්වාගෙන යන්න එපා. මං කියන්නේ බාධක කියන දේවල් මනුෂ්‍යයෝත් ඇතිකරනවා නේ. දැන් අපි කියමුකො අපි මොනවා හරි හොඳ වැඩක් කරන කොට මේක ඉතින් අපි රස්සාවක් තුළ නම් මේක තුළ අපට අවනම්බු අහන්න ලැබෙනවා. කොන්වෙන්න ලැබෙනවා. නින්දා, මේවා මේ මනුෂ්‍ය සන්නානය තුළ තියෙන ස්වභාවයන්. ඒවාත් බාධක වශයෙන් එනවා. ඒ නිසා කෙන කෙනාගේ තියෙන ඇතැම් දුච්චිතාවයන් නිසා, අපට මේවා බාධක වශයෙන් එන්න පුළුවන්.

ඒ වාගේ ම මේ ගමණ යනකොට කමී විපාක වශයෙනුත් බාධක ඉස්මතු වෙන්න පුළුවන්. ඒ වාගේ ම මේ ගමණ යනකොට අපට නො පෙනෙන බලවේගවලින්, අපි මේකෙන් මිඳෙනවාට අකැමැති කොටස් ඉන්නවා. එයාලා නැවත මේ පරණ තැනට ඇදලා දාන්න ඕන නිසා මේවා දුච්චි කරන්න අපට බාධක ඇතිකරන්න පුළුවන්.

ඒ වාගේ විවිධ ආකාරයෙන් බාධක වෙන්න පුළුවන්.

ඔයිට අමතරව, සාමාන්‍ය ස්වභාව වශයෙන් ම මේ බාධක එන්න පුළුවන්. නමුත් හැබැයි ඒ බාධක කොයි ආකාරයෙන් ආවත්, අපේ මේ ධර්මයේ තියෙන්නේ හැම බාධකයක් ම

අපගේ ඉන්ද්‍රිය ධර්මයක්. පාරමිතාවක් දියුණුවෙන ආකාරයට ඒ බාධකය දිහා බලන්න. බෝසත් සිරිත එහෙම තමයි. නිදහා කරනකොට ඒ නිදහාව තුළින් බෝසතානන් වහන්සේ ක්ෂාන්ති පාරමිතාව පුරාගන්න ඒක උපකාරයක් කරගත්තා. මෙහි පාරමිතාව පුරාගන්න ඒ නිදහාව උපකාර කරගත්තා. ඒ නිසා බෝසතානන් වහන්සේ සමහරවිට සමහර තැන් සොයාගෙන යනවා. නිදහා අපහාස ලැබෙන තැන්. ඇයි ඒ? ඒ තැන්වලට මට ගිහින් ඉන්න පුළුවන් ද? මගේ සිත කම්පාවට පත්වෙනවා ද? නැද්ද? මා තුළ පාරමි ශක්තිමත් නම් මේ එකකින්වත් කම්පාවට පත්වෙන්නේ නැහැ. සිත පරීක්ෂාකරන්න, පාරමි බලගන්වාගන්න උන්වහන්සේ එබඳු තැන් සොයාගෙන ගියපු අවස්ථා තියෙනවා.

ඉතින් ඒ නිසා බාධක එන එක ස්වභාවයක්. ඒ බාධක අපට ඔය කියපු නොයෙක් ආකාරයෙන් එන්න පුළුවන්. සමහරවිට ඒ මේ අපි මේ හොඳ දේට උත්සාහ නො කරන කෙනාට ඔය කිසි බාධාවක් නැතිවෙන්න පුළුවන්. ඒකේ එක තමයි ලෝක ස්වභාවය. හොඳ දේ කරන කෙනාට ම යි බාධක එන්නේ. එහෙම තමයි. ඒ නිසා නේ මෙව්වර කලක් මේ සසර නේ ආවේ.

ඒ නිසා අපි තේරුම්ගන්න ඕනේ මේ එන්නේ හොඳ දේ කරන්න බාධක එනවා. හැබැයි මම සිත දුච්චකරගන්නේ නැහැ. දානය නිසා බාධාවක් වෙනවා නම් ඒ චේතනාව තවත් මම ශක්තිමත් කරගන්නවා. මේ බාධකය කවදා හරි මට සාධකයක් බවට පත්වෙනවා. ඒ නිසා මුලින් මුලින් ඔය වාගේ දුච්චතා, බාධාවන් ආවාට අපි සිත් ශක්තිමත් වෙලා, ධර්මය ලැබ්ලා, කුසලය ශක්තිමත් වෙනකොට ඒ සියල්ලම මග හැරිලා යනවා. ඒ නිසා ඒක තමයි සාමාන්‍ය ස්වභාවය.

ප්‍රශ්නයක්: අවසරයි ස්වාමීන් වහන්ස, එහෙම වෙලාවක දී විශ්වී පාරමිතාව තමයි හුරුකරගන්න ඕන නේ ද?

පිළිතුර: බොහොම හොඳයි. ඔව් ඔව් ඒක තමයි. එතකොට ඒ විශ්වීයේ තියෙනවා නේ උපන් අකුසලය දුරුකිරීම සඳහා විශ්වීය කරන්න ඕන. නූපන් අකුසලය නූපදීම සඳහා විශ්වීය කරන්න ඕන. ඒකේ තියෙනවා : **ඡන්දං ඡනෙති, විරියං ආරහති, විතතං පගගණහාති පදහති.** හොඳයි ඒ මතක්කර ටික. ඒ වාගේ කෙනෙකුට විශ්වීය ධර්මය වැඩෙන විදියට, පරමිතා වැඩෙන විදියට එයා යොදාගනී. හිත ශක්තිමත් කරමින්, නෑ මම යමක් සඳහා නම් පියවර තැබුවේ, මොන බාධක ආවත් මම මේක ඉදිරියට යනවා කියලා ඒ විදියට විශ්වීය යොදාගන්න පුළුවන්. ඒ අතර මේ අර වාගේ කියපු පාරමි ධර්මයේ හැම එකක් ම වැඩෙමින්, සමහරවිට ශ්‍රද්ධාව දුර්වලවෙනවා නම්, ශ්‍රද්ධාවෙන් කම්පා නො වන විදියට සිත සකස්කරගන්න පුළුවන්. මේක නිසා මගේ ශ්‍රද්ධාව නැතිකරගන්නේ නැහැ. දාන ආධ්‍යාසය නැතිකරගන්නේ නැහැ කියලා, අධිෂ්ඨාන පාරමිතාව ඇතිකරගන්නත් පුළුවන්. ඒ නිසා මේ තමන්ට ඒ ඒ පාරමිතාවන් බලගන්වාගන්න, ඒ පාරමිතා යම් පාරමිතාවක් ඉස්මතුකරගෙන අර බාධකය දුරු කර ගත හැකි ද, ඒ පාරමිතාව ඉදිරියට අපි ගන්නවා. එතකොට ඒ ඒ අදාළ පාරමිතාවන් බාධක අනුව අපට වැඩෙනවා.

ප්‍රශ්නය: (අපැහැදිලි යි.) අවසරයි ස්වාමීන් වහන්ස, අර පඤ්චද්වාරාවර්ජන, මනෝද්වාරාවර්ජන සිත් දෙක යි, වොඝ්ථපන සිත යි මනෝධාතු, මනෝවිඤ්ඤාණධාතුවලට කොහොම ද ...

පිළිතුර: අහේතුක කුසලාකුසල විපාක මනෝධාතුව කියලා යි තියෙන්නේ. මනෝ ධාතු ත්‍රිකය කියලා තුණක් තියෙනවා. ඒකෙන් දෙකක් විපාක, එකක් ක්‍රියා. ඒක මෙතැනට අරන් නැහැ. ක්‍රියා සිත, විපාක වශයෙන් අරන් තියෙන්නේ. සම්පට්ච්ඡන සිත් දෙක. එතකොට මෙතැන සම්පට්ච්ඡන සිත් දෙක කියලා අරන් තියෙන්නේ. එතකොට ඒ සම්පට්ච්ඡන සිත් දෙක තමයි කුසල විපාක සම්පට්ච්ඡනයයි, අකුසල විපාක සම්පට්ච්ඡනය යි. තමයි මේ සිත් දෙක තියෙන්නේ. එතකොට ඒක තමයි මනෝධාතුව කියලා කියන්නේ. මේ හිත තමයි අපි අරමුණක්, අපි රූපයක් දකින කොට ඒ රූපය පිළිබඳව මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් ඒ රූපය හරියාකාරව තේරුම් ගන්න පෙර, මනසට උපකාරයක් වශයෙන් අර ඇහෙන් දැකපු දේ ම පිළිගැණීමක් වශයෙන් උපදින සිතක් තියෙනවා. ඒක තමයි සම්පට්ච්ඡන සිත. එතකොට අනිෂ්ඨ අරමුණක් පිළිගන්නවා නම් ඒකට අකුසල විපාක සම්පට්ච්ඡනය කියනවා. ඉෂ්ඨ අරමුණක් පිළිගන්නවා නම් ඒක කුසල විපාක සම්පට්ච්ඡනය කියලා කියනවා. එතකොට ඒ විදියට තමයි එතැන යෙදෙන්නේ.

නැවත ප්‍රශ්නය: (අපැහැදිලි යි.) එතකොට ස්වාමීන් වහන්ස එතන අර පඤ්චද්වාරාවර්ජන මනෝද්වාරාවර්ජන ... වොඝඵපණ කියන එකයි එතෙන්ට අයිතිවෙන්නේ නැහැ නේ ද? ...

පිළිතුර: නෑ. ඒවා ක්‍රියා සිත් නේ. ඒවා කමීයට අනුව ලැබිවිච්චි විපාක සිත් නෙවෙයි. ඒවා එහෙම සිත් තියෙනවා. ඒ නම් සම්පට්ච්ඡන අර මනෝධාතු ත්‍රිකය කියන එක තුළ තියෙනවා. නමුත් ඒවා ක්‍රියා සිත් නිසා මේකට ගත්තේ නැහැ.

නැවතත් ප්‍රශ්නය: (අපැහැදිලි යි.) අර අද කිවු විදියට අර බාහිර රූපයක වස්තුවක කියන්නේ මේ ... ආනන්තරිය පාපකම් ... වුනත් ඒවා එක විදියකට බාහිර දේ බලපෑම ... නේද.

පිළිතුර: ඒක තමයි. එහෙම වෙන්න පුළුවන්. බාහිර දේ බලපෑම් කියන එක ඒ ඒ කමියට අනුවත් ලැබෙන්න පුළුවන්. ඊට අමතරව ඉතින් මේවා මේ බාධක කියන ඒවා අපි ඉතින් අරවිදියට එන්න පුළුවන්. ආනන්තරිය පාපකමිය ගත්තහම ඒක සුවිශේෂ යි. ඉතින් ඒ නිසා අර බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා අපි දැන් කමිය තේරුම්ගන්න පුළුවන් කොටසක් තියෙනවා. බැරි කොටසක් තියෙනවා. මොකද, කමිය කියන එකේ ම අවිත්තය ස්වභාවයක් තියෙනවා. ඒ නිසා අපි ඒ අවිත්තය ස්වභාවය තේරුම්ගන්න, අපට ඔප්පුකරගන්න තියෙන්නේ ඒ සාධක විතර යි. එහෙම සිද්ධාන්ත වෙලා තියෙනවා විතරයි. නමුත් මම අර ඒකයි කිව්වේ දැන හෝ නො දැන ආයතී උපවාදයක් කළොත්, අනිවායතීයෙන් එයාට ඒ ජීවිතයේ නිවන් දකින්න ලැබෙන්නේ නැහැ. දන්නේ නැහැ. නමුත් රහතන් වහන්සේ නමක් එතකොට ඒකේ නො දැනගත්තත්, ඒ කමිය සිද්ධවෙච්ච්ඛව, ඒ ගුණමහන්තත්වය නිසා තමයි වෙලා තියෙන්නේ. ඒක කොහොමද ඔප්පුකරගන්නේ කියන එක පිළිබඳව අපට ඔය සාධාක ටික විතරක් අරගෙන ශ්‍රද්ධාවෙන් ගත යුතු කොටසක් තමයි ඒක. කමියේ අවිත්තය බව හා ප්‍රත්‍යාවීමේ තියෙන ඒකේ විචිත්‍ර බව ඒකේ ගම්භීර බව, ඒක අපිට තේරෙනවා. දැන් උදාහරණයක් වශයෙන් සමහරවිට තමන්ගේ කමිය බලපාන්නේ වෙන කෙනෙකුට යි. මේක අපට හිතාගන්න බැහැ. ඔබ අහලා ඇති එක්තරා ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් යනකොට පිට ඉන්නා අයට ඒ ස්වාමීන්

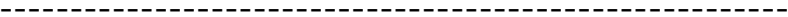
වහන්සේ පිටිපස ස්ත්‍රියක් යනවා පෙනෙනවා. දැන් මේ අර ස්වාමීන්වහන්සේගේ කමියට සිද්ධිය සිද්ධවෙන්නේ තව කෙනෙකුට යි. උන්වහන්සේට පෙනෙන්නේ නැහැ ඒක. තව කෙනෙකුට පෙනෙනවා අර ස්වාමීන් වහන්සේ පිටිපසින් ස්ත්‍රියක් යනවා. ඉතින් ඒ නිසා ම ඒ ස්වාමීන් වහන්සේට නිඤා අපහාස කියනවා, පැහැදෙනවා, ප්‍රත්‍ය ලැබෙන්නේ නැහැ. ඔබ අහලා ඇති නේ ඊට පස්සේ රජ්ජුරුවෝ මේක තේරුම් අරගෙන පිටිපසේසන් ගිහිල්ලා කුටිය ඇතුළට යනකොට ම අතුරුදහන් වෙනවා. ඊට පස්සේ තේරුම්ගත්තා, මේක මේ කමියක් නිසා වෙන එකක් කියලා. අන්න ඒ වාගේ දැන් ඒ බලපෑම වෙන කෙනෙකුට යි සිද්ධවෙන්නේ. ඒ වගේ දැන් සිත් උපදින්නේ වෙන කෙනෙකුට යි. එතකොට ඒ කමිය කියන එක බලපාන හැටි බොහෝම ගම්හිරයි. සමහරවිට කමියක් නිසා ඇඟට ගහක් කඩාගෙන වැටෙනවා. හෙනයක් ගහනවා. දැන් මේ බාහිර සිද්ධියක්. ඒ අවස්ථාවේ, ඒ වෙලාවේ සිද්ධවෙනවා. මේ වාගේ මේ ප්‍රත්‍යවීම් කියන ඒවා හරි අවිනත්‍ය යි. ඒවා ගම්හිර යි. ඒ නිසා ඒකයි අපි කිව්වේ අර සිද්ධාන්ත අනුසාරයෙන් ඇතැම් දේවල් ශ්‍රද්ධාවෙන් තමයි තේරුම්ගන්න තියෙන්නේ.

ප්‍රශ්නයක්: (අපැහැදිලි යි.) ... ආයතන ගැන කතාකරනකොට මහත්මියකුත් ඇහුවා මේ කන, නාසය ගැන ඒ වාගේ ආයතන ගැන. ඒවා කමියෙන් ඇතිවුණා ද, අපේ මේ අහිධමිය තුළ ඒක විපාකයක් කියලා හඳුන්වන්නේ නැහැ නේ ද රූප කියන එක ... අපට පොඩ්ඩක් මතක් කරලා දෙන්න ස්වාමීන් වහන්ස.

පිළිතුර : ඇත්තට ම ඒකේ මේ අර මම මුලින් මතක් කරේ විපාක කියන එකේ ධර්මයෝ ඔය පෙන්න්නේ. විපාකවලට කතාවස්තු ප්‍රකරණය හා විභවන ආදී මේවාවල පෙන්න්නේ, මනසිකාරඛවක් හා ඔවුනොවුනට සම්ප්‍රයුක්ත වන ඛවක් සමන්තාහාරඛවක් මෙනෙහි කරන ඛවක්, අරමුණු ගැනීමේ හැකියාවක්, කියන එක විපාක කියන ධර්මයන්ට ආවේණික ධර්ම යි විපාකයේ ලක්ෂණ පෙන්නන කොට. එතකොට ඒ කමිය කියන චේතනාවෙන් හැම වෙලාවේ ම උපද්දවන්නේ චිත්ත චෛතසික ධර්මයෝ තමයි උපද්දවන්නේ. ඒ නිසා කමියට අනුකූලව කමීජ රූප කියන ඒවා උපදිනවා. ඒ සිතත් සමග ම උපද්දවන්නේ. එතකොට කමියට යම් චිත්ත චෛතසික ධර්ම ටිකක් ඉපැද්දුවා නම්, ඒ ටික තමයි විපාක. ඒ ඉපදිවිචි සිතේ ම කමීජ රූප ටික ත් උපදිනවා. ඒ කමියට අනුකූලව තමයි ලැබෙන්නේ. නමුත් ඒ දේවල්වලට විපාක කියලා කියන්නේ නැහැ. ඒ කියන්නේ නැති හේතුව තමයි, විපාක කියලා කියන ඒ දේවල්වල යම් මනසිකාර හැකියාවක් ඔවුනොවුනට සම්ප්‍රයුක්තවෙච්චි ඛවක් තමන්තාහාර ඛවක් තියෙනවා කියන එක තමයි ධර්මයේ සඳහන් වෙන්නේ. නමුත් කමියට අනුකූලව රූප ධර්ම අපට උපදින්න පුළුවන්.

උදාහරණයක් වශයෙන් ඔය නිසනධඵල කියලා කියන්නේ, අපි කියමුකො කෙනෙකුට හොඳ වාහණයක් ලැබෙනවා. එතකොට මේ වාහණයක් ඉපැද්දුවා ද කමීය? නෑ. ඒක එයාට කමීයේ ආනුභාවයෙන් එයාට එහෙම දෙයක් සැප විඳින්න ඒ වාගේ දෙයක් ලැබුණා. එතකොට ඒ ලැබිච්චි දේ දැන් අර කමීජ රූප වගේ ඉපැද්දුවා කියලා එහෙම ගන්න බැහැ. නමුත් ඒ වාගේ කමීයට ලැබෙන විපාකත් තියෙනවා, බාහිර විපාක. තමන්ගේ සන්තානයෙන් ලැබෙන, අර

ජීවිතින්ද්‍රිය රූපය සහිත දේවලුන් තියෙනවා. ඒ නිසා විපාක කියන එක හැම වෙලාවේ ම රූප විපාකවෙන්නේ නැහැ. ඒවා අවිපාක ධර්මයි. නමුත් කමීය අනුව ඒවා ලැබෙන්න පුළුවන්. විපාකවලින් විත්ත වෛතසික ධර්මයෝ පමණ යි. ඉතින් ඒක මිට වැඩිය පැහැදිලි කිරීම ටිකක් අමාරු කාරණාවක්. මම තව ටිකක් බලන්නම් විපාක කියන එක යටතේ කථාවත්පු ප්‍රකරණයේ යම් සාකච්ඡාවක් තියෙනවා. ඒකේ තියෙන කරුණු ටික පොඩ්ඩක් මතු කරන්නනම් මම, ඊළඟ සාකච්ඡාවේ දී. උත්සාහවත් වෙන්නම්.

ප්‍රශ්නය:- (අපැහැදිලි යි.) මේ ප්‍රශ්නය අතික් අහපු ප්‍රශ්නත් එක්ක බලනකොට සම්පූර්ණයෙන් වෙනස් බවක් දැනෙනවා. නමුත් මේක මට ... ස්වාමීන් වහන්සේ ... මට තියෙන ප්‍රශ්නය තමයි, යම් කාලයක් තිස්සේ මේ ධර්ම මාගීයේ ගමන්කරන්න උත්සාහ කරනවා. ධර්ම කරුණු ඒ ඒ මොහොතේ තේරෙනවා. නමුත් මතක තබාගැනීමේ ගැටළුවකට මුහුණ දෙන බව අත්දකිනවා නිතරම.. ... ඒක මගේ පෞද්ගලික ප්‍රශ්නයක් වෙන්න ඇති. නමුත් මම අහන්න යන්නේ ලමාකල ධර්ම කරුණු ... හෝ එදිනෙදා කටයුතු කිරීමේ දී ඒ කටයුතු පිළිබඳ අවධානය ... ඉන්න අවස්ථාවේ දී ධර්මය ... සම්බන්ධ කරුණු තියෙනවා. මේ වෙන්නේ ... උදාහරණයක් විදියට සිත් ගත්තොත් සිත් දොළහක් ... දැන් මෙතැනින් මේ විදියට ගියොත් මේ කොටසට එනවා කියලා මේ ධර්ම කරුණු ටික ගලපාගන්න බැරිකමක් වෙනවා. අර මම සමහර ධර්ම කරුණු දන්නේ නැති නිසා හෝ මතක නැති නිසා. ඒකට ම ගත හැකි ... උදාහරණයක් විදියට, පුංචි කාලයේ අපි ඉංග්‍රීසි භාෂාව

ඉගෙනගන්නකොට හෝඩිය දන්නේ නැතිනම් වචනයක් කියන්න කිව්වහම වචනය දන්නේ නැතිනම් වාක්‍යයක් කියන්න බැහැ.. ... එහෙම එකකට බැලුවහම, එක පාරට ම අපට ඡේදයක් පටන්ගන්නේ නැහැ නේ ඉස්කෝලේ. නමුත් දැන් මම එතකොට ආයෙත් යන්න ඕන ද? යන්නේ ගිහිල්ලා කටපාඩම් කරගන්න ඕන ද මේ කාරණා ටික. ... මම එහෙම අහන්නේ ... මගේ ... දුච්චතාවය මගහරවාගන්න ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් උපදෙසක් බලාපොරොත්තු වෙනවා. එතකොට ඒ කාරණා ටික මම අර ගලපන එක පැත්තකින් තියලා, ඒ ටික ඉස්සෙල්ලා ධාරණය කරගෙන, ... කටපාඩම් කරගෙන ඒක මතකයේ තියාගෙන ... ඊට පස්සේ ... මට අවශ්‍ය තත්ත්වයට හදාගන්න. කොයි වගේ ආකාරයකින් ද මම ඒකට ... ඇප්‍රෝච් කරන්න අහන්නේ.

පිළිතුර: ඒකෙදි ඇත්තට ම අපි කොච්චර කටපාඩම් කරත් අමතකවීම කියන එක සිද්ධිවෙන්න පුළුවන්. ඒකට හේතුව අපි නිතර නිතර කටපාඩම් කරනවාද, නැද්ද කියන එක නෙවෙයි. නමුත් නැවත නැවත මතකතියාගන්න අපි නිතර නිතර සජ්ඣායනා කළයුතුයි කියන කාරණාවකුත් වෙනම තියෙනවා. එයිට වඩා, මේ මතකය කියන එක නැතිවෙන්න මූලික හේතුව තමයි සිහිය නැතිකම. සතියේ දුච්චතාවය නිසා සහ අපේ හිතේ නීවරණ ධර්මයන්ගෙන් ආවරණයවීම වැඩි නිසා. ඒ නිසා මනසේ ආවරණය වෙන කොට, බුදුරජාණන් වහන්සේ සංසාරව කියන බ්‍රාහ්මණයාට දේශනා කළේ, එයා අහන ප්‍රශ්නය මම මේ එදිනෙදා සජ්ඣායනා කරන මන්ත්‍ර පවා මට වෙලාවකට අමතකවෙලා යනවා. කලක් සජ්ඣායනා නො කරපු මන්ත්‍ර ගැන කවර කතා ද? මේ මේ මොහොතේ සජ්ඣායනා කරන මන්ත්‍ර පවා මට අමතකවෙනවා. භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මේකට හේතුව කුමක්

ද? බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ සංඝ බ්‍රාහ්මණය, යම්කිසි කෙනෙක් කාමච්ඡන්දයෙන්, ව්‍යාපාදයෙන්, ඊනමිද්ධයෙන්, උද්ධවචකුක්කුවචයෙන්, විවිකිච්ඡාවෙන් මේ නිවරණයන්ගෙන් ආවරණය වෙන කොට පුරාණ දේවල් නෙවෙයි, මේ මේ තියෙන දේත් අතුරුදහන් වෙනවා. ඒකට බුදුරජාණන් වහන්සේ උපමාවක් පෙන්න්නේ, හරියට පැහැදිලි දිය බඳුනකින් බඳුනේ පතුල බලන්න පුළුවන්. හැබැයි ඕකට විවිධ පාට ටිකක් එකතුකළොත්, සායම් වර්ග ටිකක්, කහපාට, නිල්පාට, ආදී? පතුළ පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒ වාගේ අපගේ සිතේ කාමච්ඡන්දාදී නිවරණ ධර්මයෝ වැඩෙනකොට අර දේවල් අමතකවෙලා යන එක ස්වභාවයක්. මනස ආවරණය කරනවා. ඒ නිසා සමහරවිට අපි හොඳට සමාධිය ඇතිකරගෙන සතිය දියුණුකරගත්තොත්, කාලයක් යනකොට අර අමතකවෙලා තිබුණ ඒවාත් මතක්වෙනවා. හැබැයි අපි කවදාවත් කටපාවම් කරපු මතක්කරගත්තේ නැති දේවල් මතක් නො වෙන්න පුළුවන්. නුවණක් වශයෙන් ගැලපිලා එන්න පුළුවන්. නමුත් කාලයක් අමතකවෙලා තිබුණු දේවල් පවා අපේ මතකයට එනවා අපේ සති-සමාධි දෙක හොඳට දියුණුවෙලා තියෙනවා නම්.

ඒ නිසා ඇත්තට ම ඒ සිහිය කියන කාරණාව දියුණුකරොත් එයාට මතක ශක්තිය, ධාරණ ශක්තිය, කාලයක් පවත්වාගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. ඒ නිසා ඒක එක කාරණාවක්. අනික් කාරණාව තමයි, එහෙම සතිය ප්‍රඥාව දියුණුකරගන්න ගමන් තමන්ගේ භාවනාවට අවශ්‍ය යම් කොටස් ටිකක් තියෙනවා නම් ඒක ඉගෙනගතයුතුයි. කවදාවත් අපි ඒකේ කම්මැලි වෙන්න හොඳ නැහැ. ඒක ම නිවරණයක් වෙනවා එතකොට. කම්මැලිකම කියන එක නිවරණයක්. අපි කියමුකො කෙනෙකුට ධාතු කමීස්ථානයක්

නම් කමටහණක් හැටියට වඩන්නේ ඒ ධාතු කමීස්ථානය තුළ පයවි ධාතුව කියන්නේ මොකක් ද? ඒ පයවි ධාතුව හඳුනාගන්නේ කොහොම ද? පයවිධාතුවට අයත් රූප මොනවාද කියලා, ඒකේ ලක්ෂණාදී දේවල් බලාගන්න අපි පොතක් හෝ, ධර්මදේශනාවක් හෝ ඇසිය යුතු යි. පිළිකුල් භාවනාව පිළිබඳ පිළිකුල් කොටස් පිළිබඳව ඉගෙනගත යුතු යි. හැබැයි, ඒක පියවරෙන් පියවර ඉගෙනගන්නත් පුළුවන්. කොටස් ටික ම ඉගෙනගන්නත් පුළුවන්. ඒ වාගේ ධර්මයකුත් අපි හදාරණකොට අපට ශ්‍රැතමය ඥානය කියන එකක් අවශ්‍යවෙනවා. ශ්‍රැතමය ඥානය අපි එක්කෝ ඇසීමෙන් හෝ, පොතපතෙන් හෝ ලබාගන්න ඕන.

මම කියන්නේ සියලු දේවල් අපි මනසේ ගොඩගසාගතයුතු යි කියන එක නෙවෙයි. අපේ ධර්ම මාර්ගයේ යාම සඳහා අවශ්‍ය දේවල් ටිකක් තියෙනවා නම්, ඒ ටික අපි එකතුකරගන්න ඕන. ඒක පටිච්චසමුප්පාදය නම්, පටිච්චසමුප්පාදය හේතුඵල දහම විවිධාකාරයෙන් පෙන්වනවා. ඒක භාවනා කමටහණට අදාළ විදියට ඒ හේතු-ඵල දහම අපට ඉගෙනගන්න වෙනවා. ඒක අපි තේරුම්ගන්න සාකච්ඡා කරලා ප්‍රශ්න කරගන්න වෙනවා. ඊට පස්සේ අපි ඒ අනුව සතිය, සමාධිය දියුණු කරනකොට, අරවා තේරෙනකොට ඒවා හොඳට තමන්ට හොඳට වැටුහෙනකොට, ඒවා ආයේ අමතකවෙන්නේ නැහැ. ඕනෑ වේලාවක ආවර්ජනය කරලා ගන්න පුළුවන්.

ඒ නිසා කෙටියෙන්, සරලව කිව්වොත් අපේ මතක ශක්තිය කියන එක නැතිවෙන්න එක ම හේතුව තමයි, සති-සමාධි දුච්චවීම. සතියෙන් කටයුතු කිරීම. ඒකට ප්‍රතිවිරුද්ධව අපගේ නිවරණ ධර්මයේ සිතේ විසුරුණුකම වැඩියි. යමක් අහනකොට අපි අහන්නේ හොඳ සතියෙන් නෙවෙයි. ඒ නිසා

අපගේ ධාරණය නැතිවෙනවා. කම්මැලිකම්, අරති ඇතිවුණහම සිතේ තියෙන ක්‍රියාසාධකබව නැතිවෙනවා. ඒ නිසා අමතකවීම කියන එක වෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසා කෙනෙක් මොනවත් නො දන්න කෙනෙක් නම් ඒවා අපි අදාල දේවල් පාඩම්කරගෙන දැනුම ඇතිකරගන්න ඕන. දැනුම පවත්වන්න නම් එයාගේ සතිය, සමාධිය එයා දියුණු කරගෙන, නිවරණ ධර්මයන්ගෙන් සිත හැම වෙලාවේ ම ආරක්‍ෂාකරගෙන යන්න ඕන.

ප්‍රශ්නය: (අපැහැදිලි යි.) ස්වාමීන් වහන්ස, පොඩි දෙයක් මතක්කරන්න අපට දැන් මානසිකව දුකක් එනවා කියන තැන ඒක විශ්වාසයක් නෙවේ ද? ඒ කියන්නේ ඒක අකුසලයක් විපාකයක් හැටියට නෙවෙයි ඒ දෝමනස්සය එන්නේ අපි අර අයෝනිසෝමනසිකාරය නිසා වැරදියට සිතන ගතියෙන් තමයි, ඒ දුක් එන්නේ. එහෙම මිසක් මානසික දුක් විපාක නෙවෙයි. ... එහෙම කිව්වොත් ... ස්වාමීන් වහන්ස.

පිළිතුර: එහෙම අපට ඒකාන්ත වශයෙන් කියන්න අමාරු යි. හැබැයි දෝමනස්සය කියන ද්වේශය නමැති චෛතසික ධර්මය යම් සිතක යෙදිලා නම් අකුසල හේතුවක් වශයෙන්, ඒ හේතුව යෙදෙන කොට එතකොට ඒ පැත්තට ම විපාකයක් නෙවෙයි. ඒක අකුසල ධර්මයක යෙදෙන දෙයක්. අපි කියමුකො, අහේතුක, අකුසලවිපාක, මනෝවිඤ්ඤාණ, සන්තීරණ සිතක්, සම්පඨිවිෂණ සිතක් ගත්තොත් එතකොට ඒකේ සිතේ යම් දුක්වෙන බවක්, සිතේ යම් දෙයක් තියෙන්න පුළුවන්, අහේතුක මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතුව තුළ, එතකොට ඒකේ යම් දුක්සහගතබවක් තියෙනවා නම් ඒක විපාකයක්

වශයෙන් ලැබෙන දෙයක්. හැබැයි දෝමනස්සය යෙදිලා ද්වේශය යෙදිවිට් යම් ධර්මයක් තියෙනවා නම් ඒක හැම වෙලාවේ ම අකුසල කමීයක තියෙන දුකක්.

ප්‍රශ්නයක්:- (අපැහැදිලි යි.) කලින් අහපු ප්‍රශ්නයට ම අදාලයි ස්වාමීන් වහන්ස, දැන් මේ සංස්කාරයන් ගැන යෝනිසෝ මනසිකාරය පවත්වනකොට සෝමනස්සසහගත සංස්කාරවලටත්, දෝමනස්සසහගත සංස්කාරවලටත් සිහිය ඉක්මනින් ම ඉඩ දෙනවා ස්වාමීන් වහන්ස. හැබැයි ඒක ඒ ධර්මාවයන්ගේ ස්වභාවය නිසාද, ... ඒක වළක්වාගන්න ඔබවහන්සේලා අනුගමණය කරන උපක්‍රමයක් හරි, ඒ වාගේ දෙයක් තියෙනවා ද ස්වාමීන් වහන්ස? ...

පිළිතුර:- ඒක බොහෝම හොඳ, වටිනා ප්‍රායෝගික ප්‍රශ්නයක්. දොමනස්ස, සොමනස්ස කියන දේවල් ඉතාම රළු අරමුණු. පැහැදිලිව පෙනෙනවා. ඒ නිසා ඒකේ ඇත්තට ම මේ කෙනෙකුට අරමුණු කරගන්න පහසු යි. ඒ නිසා පහසුවෙන් පෙනෙනබවක් තියෙනවා. උපේක්‍ෂා වේදනාව කියන එක මේ දෝමනස්ස, සෝමනස්ස දෙකට අතරමැදි තියෙන එකක්. ඒ නිසා ඒක ඒ ඇත්තටම උපේක්‍ෂාව කියන එක හරි අමාරු යි තේරුම්ගන්න. ඒක අර නො දන්නාකම නිසා ම ඒක ප්‍රකට වෙන්නේ නැහැ. උපේක්‍ෂා වේදනාව කියන එක. නමුත් අර දේවල් පිළිබඳව දැනගත්තත්, නො දැනගත්තත් ඒ වේදනාව ප්‍රකට නිසා අපට මනසිකාරය කරගන්න පුළුවන්. උපේක්‍ෂාවේ අප්‍රකටතාවය වෙලා තියෙන්නේ නො දන්නාකම නිසා යි. අවිද්‍යාව නිසා යි. ඒ වාගේ ම ඒ වේදනාව තියෙන සියුම්භාවය නිසා. ඒක අපට ප්‍රකට කරගන්න තියෙන්නේ විඳීම කියන එක දැන් අපි සැපක්, දුකක් නැති මධ්‍යස්ථ

බවක් කියන එකක් අපේ සිතට දැනෙනවා. එතැන මධ්‍යස්ථබව කියන එක විවිධාකාරයෙන් එන්න පුළුවන්. උපේක්ෂා වේදනාව තුළත් මධ්‍යස්ථතාවයක් තිබෙන්න පුළුවන්. චිත්ත චෛතසික ධර්මයන්ගේ තත්‍රමඤ්ඤත්තතා කියන මේ මධ්‍යස්ථතාවය වෙන්නත් පුළුවන්. එතකොට ඒ දෙක දෙකක්.

එතකොට අපි චිත්ත චෛතසික ධර්මයන්ගේ කියන මේ උපේක්ෂාබව ඒ කියන්නේ තත්‍රමඤ්ඤත්තතා කියන උපේක්ෂාව, ඒකෙන් කරන්නේ අර චිත්ත චෛතසික ධර්මයෝ සමාන අදහස් තුළ පවත්වාගෙන ඒම. දෝමනස්සය හෝ සෝමනස්සයට යන්නේ නැතුව, ඒ තමන්ගේ අදාල සිත්වලට අනුකූලව පැවැත්වීම තමයි ඒ තත්‍රමඤ්ඤත්තතා කියන උපේක්ෂාවෙන් කරන්නේ. නමුත් වේදනා උපේක්ෂාවක් කියලා එකක් තියෙනවා. ඒ වේදනා උපේක්ෂාව චෛතසික ධර්මයන්ගේ මැදහත්බව නෙවෙයි. එතැන තියෙන්නේ වේදනාවේ මැදහත්බව යි. සැපත් නැති, දුකත් නැති, මධ්‍යස්ථබවක්. සමහරවිට අපි භාවනා කරන කොට හෝ ඇතැම් දේවල්, අපි කියමුකො අහස දිහා කෙනෙක් බලාගෙන ඉන්නවා. එතකොට එයාට ඒක ඉතින් කැමැත්තක් හෝ අකැමැත්තක් ඇතිවෙන්නේ නැහැ. නමුත් ඒ හිතේ වේදනාවක් තියෙනවා. ඒ වේදනාව අපි ප්‍රකටකරගන්නේ මොනවාගෙන් ද? අර කැමැත්ත, අකැමැත්ත කියන වේදනා දෙක අනුසාරයෙන් තමයි උපේක්ෂා වේදනාව ප්‍රකටකරගන්නේ, මිසක් නැතුව අපට ඇත්තටම අර සෝමනස්ස, දෝමනස්ස වේදනා වගේ රලු නැති නිසා කෙනෙකුට, විදර්ශනා ඥාන දියුණු නැති කෙනෙකුට කෙලින් ම ඒක අරමුණු කරන්න බැහැ.

ඒ නිසා අර දෙක අනුසාරයෙන් අපි තේරුම්ගන්නවා. ඒක හරියට අර අපි ඇතිවීම නැතිවීම තේරුම්ගන්නේ. රූපය හටගෙන බිඳෙන බව අපට රූපය දිහා බලාගෙන තේරුම්ගන්න අමාරු යි. නමුත් අපි හිතක් බිඳෙනබව හෝ ශබ්දයක් ඇතිවෙලා නැතිවෙලා යන බව අපිට තේරෙනවා. ශබ්දයක් බිඳෙනබව තේරෙනවා. ඒ අනුසාරයෙන්, රූපයේ බිඳීමත් මෙහෙම නේ ද කියලා වටහාගන්නවා වගේ සෝමනස්ස, දෝමනස්ස අනුසාරයෙන් මේ දෙකට අනුවෙන් නැති යම් විඳීම් ස්වභාවයක් තියෙනවා වනම් ඒ උපේක්ෂා වේදනාව කියලා අපි මුලින් ප්‍රකටකරගන්නේ ඒ අනුව යි.

ප්‍රශ්නය: ස්වාමීන් වහන්ස, අපි සතිය ගැන කතාකරනකොට සාමාන්‍යයෙන් කියන්නේ දැන් අපි හිත ඇතුළේ, සාමාන්‍යයෙන් අපට පෘතග්ජන විදියට පුරුදුවෙන් සිත ඇතුළේ සතියක් ඇතිකරගන්න නේ. අපි සතියෙන් හෝ අසතියෙන් ඉන්නවා කියලා සිත ඇතුළෙන් ම නේ දැනගන්නේ. එතකොට සතරසතිපට්ඨානයේ සඳහන්වෙන විදියට සිතියෙන් ම යි. අර උන්නාහබ්‍රාහ්මණ සූත්‍රයේ සඳහන්වෙන විදියට සිතට පිළිසරණ සතිය යි කියලා නේ, අපි ඔන්න ඔය දෙක ස්වාමීන් වහන්ස, කොහොම ද මට තියෙන්නේ දැන් මේ ආයඝී විදියේ සිතියක් අනුව පවත්වන්නේ, එහෙම නැතිනම් මට මේ තාමත් මම කරන්නේ මේ පෘතග්ජන විදියේ සිතිය, අසිතිය මේ වෙනස්ව දැනගන්න එකක් කියලා ඒ වාගේ තත්ත්වයකට අපි සිතක් ගෙනියන්නේ කොහොම ද කියන කරුණ පැහැදිලි කරලා දෙන්න ස්වාමීන් වහන්ස.

පිළිතුර: හොඳයි, ඒකත් හොඳ ප්‍රශ්නයක්. සති සම්පජ්ඣකය කියලා කොටසක් තියෙනවා. සති සම්පජ්ඣකය කියන්නේ සිහිය-නුවණ එකට යෙදෙන සිත් තියෙනවා. ඉතින් එතකොට ඒ අනුව තමයි අපි, දැන් යම් සිහිය කියන එක ප්‍රඥාවෙන් තොරවත් යෙදෙන්න පුළුවන්. ප්‍රඥාව සහිතවත් යෙදෙන්න පුළුවන්. ඥාන සම්ප්‍රයුක්තව හා ඥාන විප්‍රයුක්තව කියන කාරණා දෙකෙන් ම යෙදෙන්න පුළුවන්. එතකොට ඥාන විප්‍රයුක්තව යෙදෙනකොට ඒ අරමුණ පිළිබඳව තමන් අවදිමත්බව, දැනුවත්බව තියෙනවා. ඒකේ අරමුණේ යථාර්ථය දන්නා බව, නො දන්නාකම කියන එක ඒ තුළ බොහෝවිට අප්‍රකට යි. නමුත්, අපි යම් සතියකින් ඉන්නවා නම්, දැන් සතිපට්ඨානයේ හැම වෙලාවේ ම පෙන්නන්නේ **ආකාපි සම්පජානො සතිමා විනයො ය ලොකෙ** - කෙලෙස් තවන වැර ඇතුළුව, නුවණැනුව, සිහියෙන් ඉන්න කියලා. එතකොට එයා සිහියෙන් ඉන්නේ නුවණකුත් සහිතව යි. එතකොට නුවණ කියන එක ඇතුළේ එයාගේ දැනුමක් තියෙනවා ලෞකික ප්‍රඥාව හා ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාව පිළිබඳව. විදර්ශනා ප්‍රඥාව හා සාමාන්‍ය ලෝකය අතරේ තියෙන මේ සාමාන්‍ය ලෝකයා දන්න දැනීම යි. මේක ප්‍රඥාව කියලා නෙවෙයි කියන්නේ.

එතකොට ඒ නිසා යම් අරමුණක් ගන්නකොට ඒ අරමුණ තමන්ට වැටහෙන ආකාරයෙන් එයා දන්නවා එයා ඉන්නේ නිවැරදි සිහියෙන් ද, හොඳ මේ ධර්මයේ පෙන්නන විපස්සනා සම්මාදිට්ඨියෙන් යුක්ත වූ සිහියකින් ද ඉන්නේ කියන එක එයා දන්නේ එයා තුළ තියෙන ප්‍රඥාවත් එක්ක යි.

ඉතින් ඒ නිසා දැන්, අපි කියමුකො අපි රූපයක් දකිනකොට ඒ රූපයේ අන්තර්ගතයට මේකේ ඇතිවීම, නැතිවීම හෝ, ඒකේ ධාතු ස්වභාවය අරමුණු නො වී, හුදු දැකීම් මාත්‍රයට අවධානය යොමුවෙන්න පුළුවන්. එතකොට ඒක එයාගේ සතියක් තමයි.

නමුත් ඒක සතිය තුළ ඊට පස්සේ ඒකේ ප්‍රඥාව යෙදිලා නැතිවෙන්න පුළුවන්. නමුත් කෙනෙකුට ඒ රූපය ම පෙනෙනවා. හැබැයි එයාට මේ රූපය මෙබඳු එකක් කියන නුවණක් තියෙනවා. නුවණ සහිතව රූපය පිළිබඳව අවධානය තියෙනවා. අන්න එතකොට එයා තේරුම්ගන්නවා, මේ සිහිය සම්මා දිට්ඨියෙන් යුක්ත වූ, ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූ සිහියක්. ඒක ලෝකෝත්තර මාර්ගීය අනුව ගිය ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූ, විදර්ශනා ඥානයෙන් යුක්ත වූ සිහියක් කියලා එයාට ඒක සතියෙන් ම තේරුම්ගන්න පුළුවන්. ඒකයි අර, **සතිව බො අහං හිකඛලෙ සබ්බතතිකං වදාමි**. සිහිය සියලු අර්ථය ඉෂ්ඨකරලා දෙනවා. තමන් සිහියෙන් ඉන්නවාද කියන එකත්, ඒ සිහියට තේරුම්ගන්න පුළුවන්. ඒ සිහිය ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත යි ද කියන එකත් ඒ සිහියට ම වැටහෙන එකක්. ඒ ප්‍රඥාව ලෝකෝත්තර මාර්ගීය අනුව ගිය ප්‍රඥාවක් ද කියන එක ඒ සිහිය ම ප්‍රකට යි. ඒ ප්‍රකටවෙන්නේ එයා ගාව තියෙන මේ තියෙන ධර්මඥානය මත යි. ඒ ඥානය සතියේ යෙදෙන්නත් පුළුවන්. ඒ සතියේ නොයෙදී සතිය පිහිටන්නත් පුළුවන්. නමුත් අපට අවශ්‍යවෙන්නේ ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූ සතිසම්පජ්ඤා කියන, සිහි නුවණින් කියන එක නම්, ඒ සම්පජ්ඤා සුතමය ඥානය අප ගාව තියෙන්න ඕන. ඒ නුවණ සහිතව අපි සිහිය පුරුදු කරන්න ඕන. ඉරියව් පවත්වනකොට සතිය, නුවණ සහිතව පුරුදුකරන්න. එතකොට ඉතින් එයාට ඒක වටහාගන්න අමාරුවක් නෑ මගේ සතිය ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත යි, ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත නැද්ද කියන එක.

සෑම දෙනාට ම තෙරුවන් සරණ යි.

පටිච්චසමුප්පාදයේ තියෙන අංග දොළහ කතාකරලා ඉවරවෙන කොට තමන්ගේ ජීවිතයේ ලොකු පරිවර්ථනයක් වෙලා තියෙනවා. මේ සත්ත්වයෙක්-පුද්ගලයෙක් කියලා අපි මේ තාක් හිතාගෙන ඉන්න තැනක, මෙන්න මෙහෙම පටිච්චසමුප්පාද සිඛාන්තයක් නේ ද මේ රෑ දහවල් දෙකේ සිද්ධවෙන්නේ. මෙහෙම හේතු-ඵල දහමක ක්‍රියාවලියක් නේ ද තියෙන්නේ කියන පදනම එනවා. ඒ පදනම ඔබ ගොඩනගාගන්න නම් මේ කියපු දේශනාවන් වැටහිවිව නැති තැන් නැවැත නැවැත අහලා, ශ්‍රවණය කරලා, ඒවා අවබෝධකරගන්න ඕන. එහෙම නැතිවුණොත් ආපසු ප්‍රශ්න අහලා හරි කමක් නැහැ. ඒවා සාකච්ඡා කරලා හරි මේ අවබෝධය ඇතිකරගෙන ඔබ පියවරෙන් පියවරට ගියොත්, අවසානයේ යනකොට ඔබට ඒක ලොකු ප්‍රයෝජනයක් එනවා. නැතිනම් මේවා අපි ඒ ඒ වෙලාවේ පරිපූරණය කරගෙන, නැතිනම් “හා මේක යුටියුබ් එකේ තියෙනවා නේ. මේක අහන්න පුළුවන් නේ. ඩවුන්ලෝඩ්කරගෙන තියාගත්තහම හරි” කියලා ඕක අපි ටික ටික පස්සට දැම්මොත් අපේ එන දේවලුන් එක්ක, ප්‍රශ්නත් එක්ක මේ ඔක්කෝම ටික ටික පස්සට යන එක තමයි වෙන්නේ.